

Tarja Nieminen

Jämställdhetsbarometer

2008

ISSN 1236-2050 (print)
ISSN 1797-9854 (online)
ISBN 978-952-00-2750-6 (inh.)
ISBN 978-952-00-2751-3 (PDF)

Universitetstryckeriets boktryckeri, Helsingfors, 2009

SAMMANDRAG

Tarja Nieminen. Jämställdhetsbarometer 2008. Helsingfors 2009. 82 s. (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer, ISSN 1236-2050; 2009:1.) ISBN 978-952-00-2750-6 (inh.) ISBN 978-952-00-2751-3 (PDF)

Denna jämställdhetsbarometer är den fjärde i ordningen. De tidigare barometrarna har getts ut åren 1998, 2001 och 2004. I jämställdhetsbarometern har man kartlagt de finländska kvinnornas och männens värderingar av och inställningar till jämställdhet samt deras erfarenheter av hur jämställdheten uppnås i arbetslivet, skolan och familjekretsen.

Vid granskningen av jämställdheten är den centrala synvinkeln i barometern den förändring som skett under de senaste tio åren. Inte många av de frågor som barometern tar upp har förändrats under den senaste tioårsperioden. En förändring kan dock ses i ökningen av de svårigheter som högutbildade kvinnor upplever att de råkar ut för på arbetsplatsen på grund av sitt kön liksom i ökningen av de sexuella trakasserierna mot kvinnor. Det finns också tecken på att pappornas roll i familjen har förstärkts.

Enligt både kvinnornas och männens uppfattning är kvinnans ställning i samhället ännu inte lika god som mannens. Ett ökat antal kvinnor skulle välkomnas i politiken samt på ledande platser inom företagande och näringsliv. Man skulle också gärna se fler män än tidigare inom social- och hälsovårdsbranschen.

Även om största delen av löntagarna anser att jämställdheten förverkligas på arbetsplatsen, antingen bra eller rätt så bra, upplever kvinnorna ändå klart oftare än männen att de missgynnas på grund av sitt kön. Mest syns det i frågor som gäller löner, bedömningen av yrkesskickligheten och karriären.

Båda könen upplever att de kan påverka familjens egna beslut. Också ansvaret för försörjningen av familjen ses nu mer än tidigare som en gemensamma sak för båda föräldrarna. Ansvaret för vissa hushållsarbeten har nu delats mer lika mellan föräldrarna, något som har minskat mödrarnas huvudsakliga ansvar. Ändå har mödrarna fortfarande huvudansvaret för de flesta arbeten i hemmet och en stor del av kvinnorna upplever fortfarande att de måste ta för stort ansvar för hushållsarbetena.

Både kvinnorna och männen anser att papporna borde delta mer än nu är fallet i barnskötsel och -uppfostran. Å andra sidan bedömer båda könen att inställningen till pappors föräldraledighet inte alltid är särskilt positiv på arbetsplatserna, isynnerhet inte inom den privata sektorn. Man upplever kanske fortfarande på arbetsplatserna att användningen av den lagstadgade familjeledigheten är en rättighet som mer tillhör kvinnor än män.

Båda könen anser att sexualiteten betonas för mycket i offentligheten. Det syns i utomhusreklam som visar nästan nakna människor och i butikerna i alltför sexiga kläder för småflickor. Man är också oroad över den inverkan de kommersiella kanalerna (tv, internet, reklamer och annan underhållning) har på barns och ungdomars uppfattning om sexualiteten. Dessutom är båda könen ense om att våldtäktsdomarna är för milda. Åsikten om detta har inte förändrats under de senaste tio åren.

Nyckelord: jämställdhet, kvinnor, män, kvinnornas ställning, männens ställning, arbetslivet, familjen, sexualitet, attityder, barometer, jämställdhetspolitik

FÖRORD

Jämställdhetsbarometern kartlägger finländarnas upplevelser och uppfattningar om jämställdheten mellan kvinnor och män. Genom att följa hur attityder och upplevelser har förändrats kan man bedöma hur väl den förda jämställdhetspolitiken har utfallit och på vilka områden det finns utrymme för förbättring. Jämställdhetsbarometern är ett led i uppföljningen av de jämställdhetsmål som uppställts i regeringsprogrammet för regeringen Matti Vanhanen II, där jämställdhetsfrågorna har getts en central plats.

Jämställdhetsbarometern utförs på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet. I år är det fjärde gången barometerundersökningen utförs. Under den tid som gått sedan den första Jämställdhetsbarometern genomfördes har det skett stora framsteg i riktning mot jämställdhet mellan kvinnor och män i Finland, bl.a. inom det politiska livet. Kön fördelningen i riksdagen och kommunernas fullmäktigeförsamlingar har val för val blivit allt jämnare. År 2007 tillsattes den första regeringen med kvinnlig majoritet. Under de senaste åren har flera utredningar och undersökningar visat på större jämställdhet också när det gäller arbetsfördelningen inom familjen, där papporna tar allt större ansvar för vardagssysslorna i hemmet. Liknande tecken finns även i årets Jämställdhetsbarometer, men fortfarande anser de flesta av svarspersonerna att ansvaret är ojämnt fördelat.

Jämställdhetsmålet är ännu inte uppnått. Svårigheterna med att förena arbete och familjeliv, löneskillnaderna mellan könen, kvinnors underrepresentation på ledande poster inom ekonomi och näringsliv samt förekomsten av trakasserier och våld mot kvinnor är några av de problem som jämställdhetspolitiken arbetar med. Jämställdhet gagnar i många avseenden också männen, vilket också svarspersonerna instämde i. Det tydligaste exemplet på detta är att papporna har fått bättre möjligheter att ta ut familjeledighet, vilket innebär en viktig landvinning för jämställdhetspolitiken.

Under 2000-talet har nya teman tagits upp i jämställdhetsdiskussionen, bl.a. det ökade inslaget av pornografiska element i reklamen och frågan om fördelningen av de kostnader som arbetsgivarna åsamkas på grund av familjeledigheterna. Jämställdhetsbarometern 2008 är ett omfattande informationspaket om finländarnas upplevelser och åsikter. Undersökningen erbjuder en stor mängd bakgrundsmaterial för användning i diskussionen om jämställdheten och jämställdhetspolitiken.

Undersökningen har genomförts av Statistikcentralen på uppdrag av Social- och hälsovårdsministeriet. Överaktuarie Tarja Nieminen från Statistikcentralen svarar för analysen och texten. Forskare Anne Ruokolainen från Statistikcentralen har medverkat i det förberedande arbetet som bl.a. omfattade planeringen av undersökningsblanketten. Specialforskare Tuula Melkas från Statistikcentralen, som haft ansvaret för de tidigare barometerstudierna, fungerade som rådgivare för projektet under hela den tid som arbetet pågick.

I styrgruppen för Jämställdhetsbarometern ingick överinspektör Jouni Varanka (ordf.), överinspektör Annamari Asikainen, överinspektör Antti Närhinen och biträdande avdelningschef Mikko Staff från social- och hälsovårdsministeriet, konsultativa tjänstemannen Hannele Varsa från delegationen för jämställdhetsärenden, planerare Antti Heikkinen från Miesten Keskus, styrelsemedlem Milja Saari från Kvinnoorganisationerna i samarbete rf (NYTKIS ry) och specialforskare Tuula Melkas från Statistikcentralen. Som sekreterare för arbetsgruppen fungerade planerare Marjut Pietiläinen från Statistikcentralen och som arbetsgruppens övervakare överinspektör Päivi Yli-Pietilä från social- och hälsovårdsministeriet.

Stefan Wallin
Minister

INNEHÅLL

Sammandrag	3
Förord	5
1 INLEDNING	8
2 KVINNORS OCH MÄNS ATTITYDER TILL JÄMSTÄLLDHETSFRÅGOR	9
Attityder i frågor som gäller politiken och företagsvärlden	12
Attityder i frågor som gäller arbetslivet	14
Attityder som gäller arbetsfördelningen inom familjen	17
Attityder i frågor som gäller sexualiteten	20
3 JÄMSTÄLLDHETEN PÅ ARBETSPLATSERNA	23
4 JÄMSTÄLLDHETEN VID LÄROANSTALTER	29
5 FÖRENANDE AV ARBETE OCH FAMILJELIV	33
Övertid samt vård av sjukt barn	34
Familjeledigheter	36
6 HUR JÄMSTÄLLDHETEN FÖRVERKLIGAS I ARBETSFÖRDELNINGEN OCH BESLUTFATTANDET INOM FAMILJEN	40
Arbetsfördelningen inom familjen	41
Beslutfattandet i familjens interna angelägenheter	44
Ensamståendes uppfattningar om parförhållande och familjeliv	47
7 OSAKLIGT BEMÖTANDE, SEXUELLA TRAKASSERIER OCH RÄDSLOR FÖR VÅLD	49
Nedlåtande bemötande från det motsatta könet	50
Sexuella trakasserier	53
Rädsla för våld	58
8 SAMMANFATTNING	61
Jämställdheten i samhället och arbetslivet	61
Jämställdheten inom familjen och inställningen till familjeledigheter inom arbetslivet	62
Frågor med anknytning till sexualitet	63
Jämställdhetssituationen – nuläge och utvecklingstrender	63
Bilaga: Intervjublankett och enkla frekvensfördelningar	65

I INLEDNING

Jämställdhetsbarometern beskriver jämställdheten mellan kvinnor och män i det finländska samhället. I denna rapport tar vi upp omdömen och attityder om jämställdheten mellan könen samt erfarenheter av hur jämställdheten förverkligas både inom familjen och det offentliga livet. Vi undersöker också möjligheterna att förena arbete och familjeliv. I barometerstudierna vill vi fästa särskild uppmärksamhet vid sådana frågor som har diskuterats i offentligheten och som tas upp i regeringsprogrammet.

Under åren 1998, 2001, 2004 och 2008 har det genomförts sammanlagt fyra jämställdhetsbarometerstudier. Utifrån materialet från dessa studier kan man följa hur jämställdhetsläget har förändrats över de senaste tio åren. Uppgifterna har samlats in av Statistikcentralen under tiden januari-mars under vart och ett av undersökningens åren. För uppgiftsinsamlingen har man använt sig av datorstödda telefonintervjuer. Urvalet består av cirka 2 500 personer i åldern 15–74 år. Svarsprocenterna har varierat från 77 % (1998) till 64 % (2008). Svarsprocenten 2008 var klart lägre än under tidigare år, vilket ledde till en viss skevhet i fördelningarna som åtgärdades genom att bortfallet korrigerades med en viktkoefficient. Totalt omfattar materialet från de fyra undersökningstidpunkterna svar givna av 7 248 personer.

Innehållet i Jämställdhetsbarometern har utformats med stöd av experter från flera olika områden. De flesta frågorna återkommer i oförändrad form i alla fyra studier. Nya frågor om aktuella teman har tillkommit vid behov. Några av frågorna togs med först år 2001 eller 2004. När de gäller frågor som funnits med i tidigare jämställdhetsbarometrar är det alltså möjligt att göra jämförelser i svarsfördelningarna över tid. Två av de frågor som ställdes 2008 var helt nya. De gällde beslutsfattandet inom familjen samt sexuella trakasserier där trakasseraren är en person av samma kön som svarspersonen.

De frågor som mäter allmänna attityder har ställts till alla svars personer. Några av de frågor som gäller arbetsliv och familj är sådana som riktar sig uteslutande till t.ex. heltidsanställda löntagare eller föräldrar till minderåriga barn. Resultaten presenteras huvudsakligen i form av figurer som visar kvinnors och mäns svar vid olika tidpunkter, men vissa svar har analyserats även efter åldersgrupp och utbildning eller efter arbetsgivarens sektorstillhörighet (offentlig eller privat).

De första kapitlen tar upp allmänna omdömen och attityder om samhället i stort samt svars personernas egna erfarenheter och omdömen om jämställdheten på deras egen arbetsplats eller i deras egen studiemiljö. De följande kapitlen tar upp möjligheterna att förena arbete och familjeliv samt svars personernas personliga erfarenheter av arbetsfördelning och beslutsfattande inom familjen. Till sist granskas svars personernas erfarenheter av osakligt bemötande och sexuella trakasserier. Svarsfördelningen efter kön finns angiven för de olika frågorna på intervjublanketten (se bilaga).

2 KVINNORS OCH MÄNS ATTITYDER TILL JÄMSTÄLLDHETSFRÅGOR

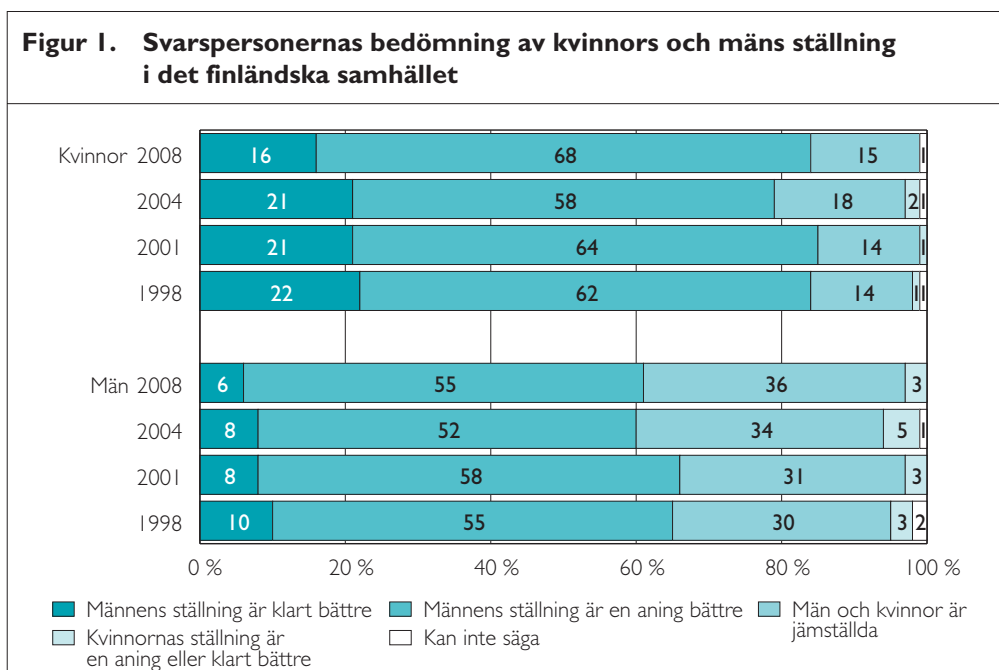
- Männens ställning i samhället anses fortfarande vara bättre än kvinnornas.
- De flesta anser att det skulle vara till nytta för företagen och näringslivet om det fanns flera kvinnor på ledande poster. Denna åsikt delas av en allt större andel av männen.
- Tre fjärdedelar av svarspersonerna instämmer helt eller nästan helt i att det borde finnas fler manliga befattningshavare inom social- och hälsovården.
- Kvinnornas möjligheter i arbetslivet är lika goda som männens, anser en tredjedel av kvinnorna – men bara en fjärdedel av kvinnorna med högre utbildning.
- Största delen av männen och kvinnorna stöder tanken på att arbetsgivarnas kostnader för familjeledigheterna bör fördelas jämnt mellan kvinnodominerade och mansdominerade branscher.
- Allt färre är fortfarande av den åsikten att det är mannen som har huvudansvaret för familjens försörjning. Män anser oftare än kvinnor att det är mannen som bör ansvara för familjens försörjning.
- Svarspersonerna anser att de straff som har utdömts för våldtäkt är alltför lindriga.

I detta kapitel granskas mäns och kvinnors attityder till jämställdheten i samhället, både på ett allmänt plan och utgående från mer specifika påståenden.

Svarsalternativen ombads göra en allmän bedömning av de finländska männens och kvinnornas nuvarande ställning i samhället. Svartalternativen var:

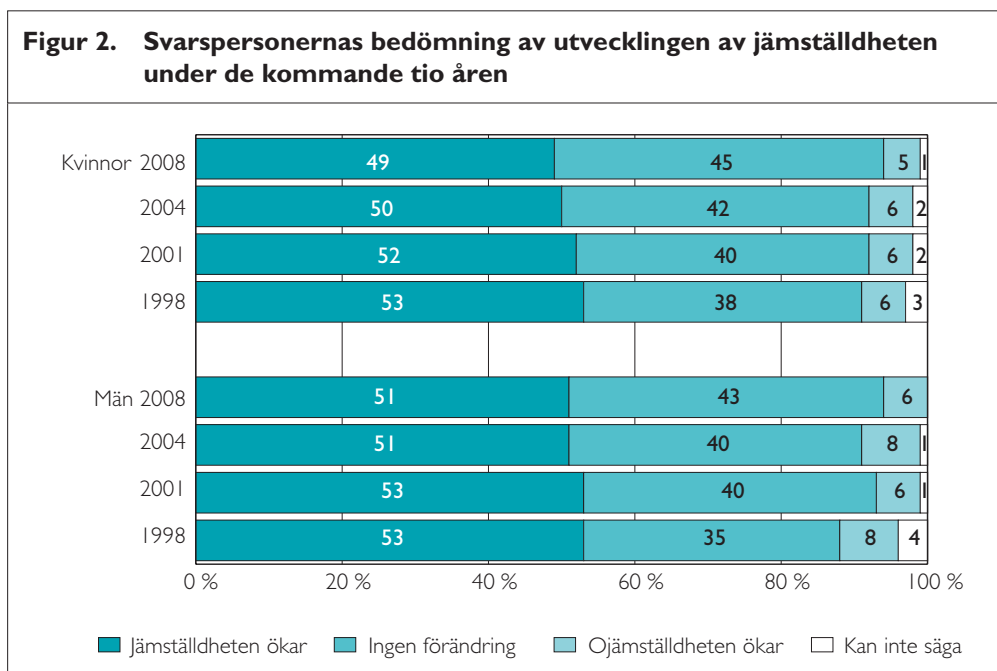
- 1) männen har i genomsnitt en klart bättre ställning i samhället än kvinnorna,
- 2) männen har i genomsnitt en något bättre ställning i samhället än kvinnorna,
- 3) kvinnorna har i genomsnitt en klart bättre ställning i samhället än männen,
- 4) kvinnorna har i genomsnitt en något bättre ställning i samhället än männen, samt
- 5) män och kvinnor är jämställda.

Största delen av både män och kvinnor anser att männen i genomsnitt har en bättre ställning i samhället än kvinnorna (figur 1). 84 % av kvinnorna och 61 % av männen ansåg år 2008 att männens ställning var klart bättre eller något bättre än kvinnornas ställning. En tredjedel av männen – men bara en sjättedel av kvinnorna – anser att det råder jämställdhet mellan könen. Antalet svar i kategorierna ”kvinnornas ställning är klart bättre än männens” och ”kvinnornas ställning är något bättre än männens” var så få att de i figuren har sammanförts till en gemensam kategori.

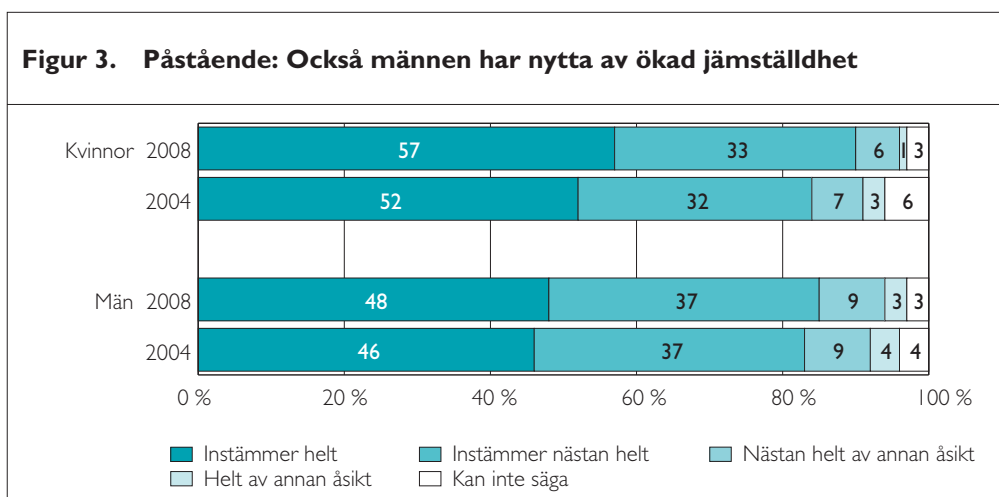

Under de senaste 10 åren kan man skönja endast en mycket liten förändring av uppfattningarna om mäns och kvinnors ställning i riktning mot ökad jämställdhet. Av kvinnorna anser en lika stor andel som 1998 att männens ställning är bättre än kvinnornas, men den andel som anser att männens ställning är klart bättre har minskat en aning. Andelen som anser att männens ställning är något bättre än kvinnornas har ökat i motsvarande grad.

Svarspersonerna ombads även ange i vilken riktning de bedömer att jämställdheten kommer att utvecklas under de följande tio åren: kommer den att öka eller minska, eller kommer den att hållas på samma nivå som nu. Ungefär hälften av svarspersonerna bedömde att jämställdheten kommer att öka under de följande tio åren (figur 2). Omkring 40 % bedömde att situationen förblir oförändrad och 6 % mistänkte att ojämställdheten kommer att öka i framtiden. Kvinnornas bedömningar har varit relativt oförändrade under hela uppföljningstiden. För männens del kan man emellertid skönja en viss förändring: år 1998 trodde en tredjedel av männen att situationen skulle förbli oförändrad, men år 2008 hade andelen ökat med åtta procentenheter.

Männen anser också att de skulle ha nytta av ökad jämställdhet (figur 3): 85 % av männen instämde helt eller nästan helt i detta påstående. Under de fyra år som gått sedan frågan ställdes första gången har det inte skett någon förändring i männens inställning i denna fråga. Däremot har andelen kvinnor som anser att även männen skulle ha nytta av jämställdhet ökat från 84 % år 2004 till 90 % år 2008. På denna punkt noterades inga skillnader mellan olika ålders- eller utbildningsgrupper.

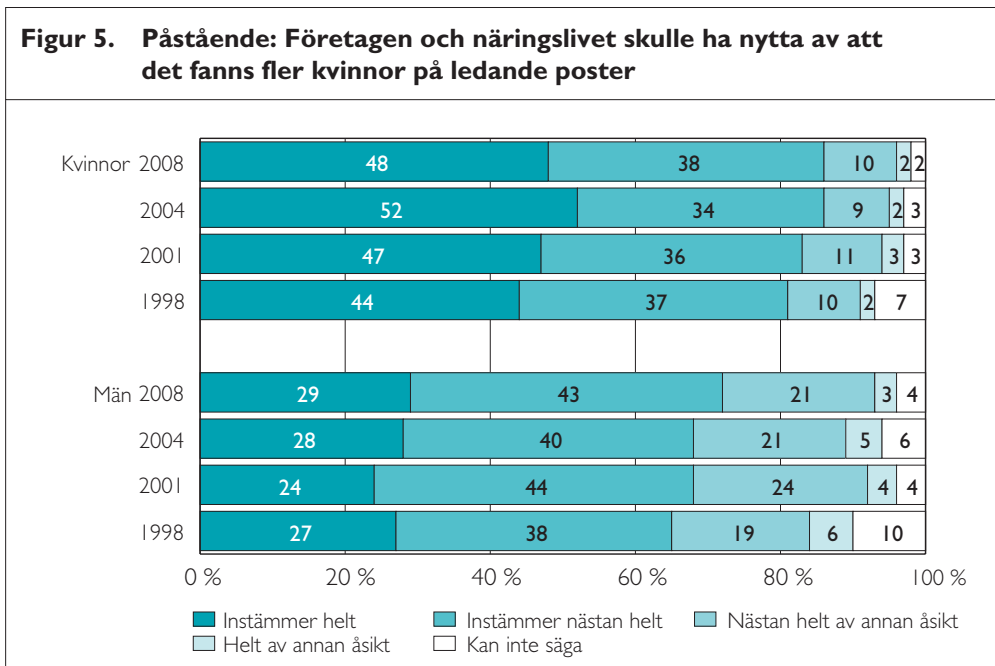
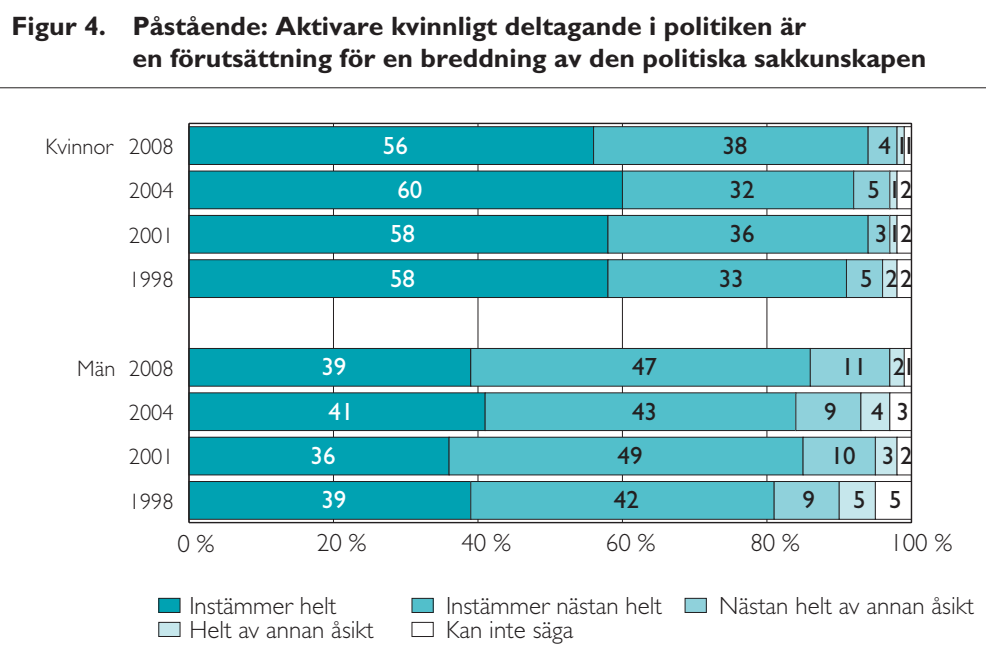

Attityder i frågor som gäller politiken och företagsvärlden

Ungefär 90 % av svarspersonerna instämmer helt eller nästan helt i påståendet "Aktivare kvinnligt deltagande i politiken är en förutsättning för en breddning av den politiska sakkunskapen". Andelen var något större för kvinnornas del än för männens del (figur 4). Kvinnornas attityder har varit i stort sett oförändrade under hela uppföljningstiden. Andelen män som instämde i detta påstående hade däremot ökat från 81 % år 1998 till 86 % år 2008, medan andelen män som var av helt annan åsikt hade sjunkit från fem till två procent.

Att Finland hade fått sin första kvinnliga president var en fråga som tillmättes större betydelse för jämställdheten under mitten av presidentens första ämbetsperiod än år 2008. Valet av en kvinna till president anses dock fortfarande vara viktigt, både ur nationell och internationell synpunkt: fyra femtedelar av kvinnorna och två tredjedelar av männen anser att saken har stor betydelse för jämställdheten mellan könen.

Majoriteten av svarspersonerna instämmer helt eller nästan helt i påståendet att företagen och näringslivet skulle ha nytta av fler kvinnor på ledande poster (figur 5). Det finns dock vissa skillnader mellan mäns och kvinnors åsikter om detta: hälften av kvinnorna, men bara en tredjedel av männen, instämmer helt i

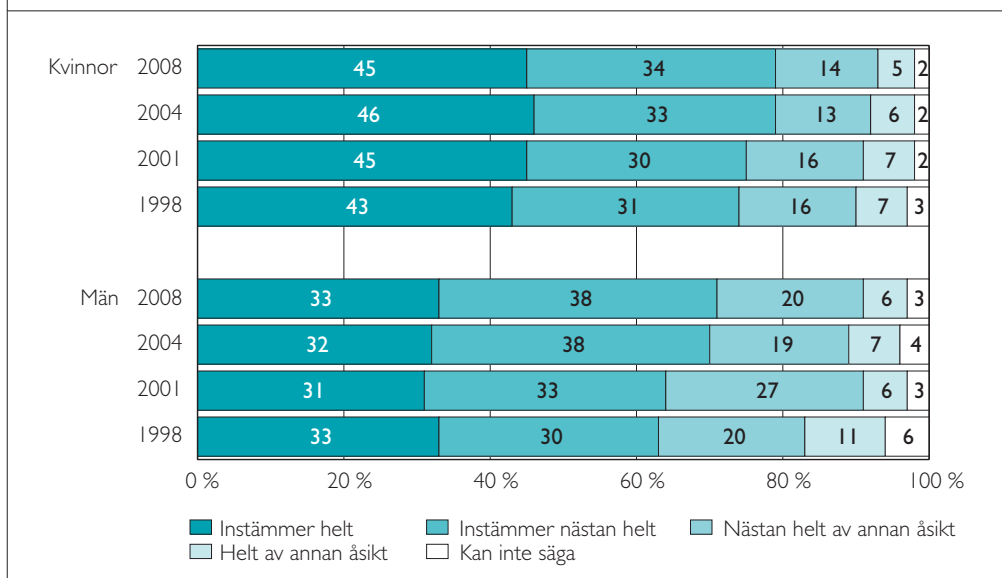
påståendet att det skulle vara nyttigt med fler kvinnor på ledande poster. Om man också tar med dem som instämmer nästan helt, blir andelen 86 % för kvinnorna och 73 % för männen. En fjärdedel av männen är emellertid helt eller nästan helt av annan åsikt när det gäller påståendet att företagsvärlden och näringslivet skulle ha nytta av fler kvinnor på ledande poster. När det gäller kvinnornas attityder har det inte skett några större förändringar under observationsperioden, men för männen del hade den andel som var helt av annan åsikt halverats och den andel som var helt eller nästan helt av samma åsikt stigit från 65 procent till 73 procent.

Attityder i frågor som gäller arbetslivet

Kvinnors och mäns attityder och omdömen om jämställdheten i arbetslivet kartlades med hjälp av påståenden om antalet manliga befattningshavare inom social- och hälsovården, kvinnors möjligheter i arbetslivet, löneskillnaderna mellan män och kvinnor samt möjligheterna att förena arbete och familjeliv.

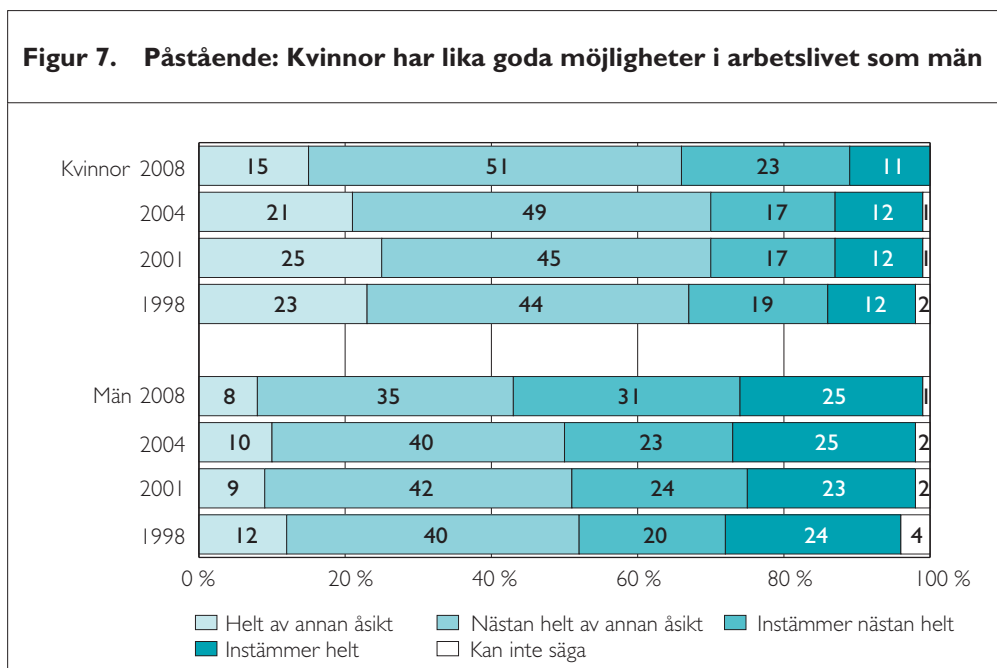
Allt fler anser att det borde finnas fler manliga befattningshavare inom social- och hälsovården (se figur 6). Tre fjärdedelar av svarspersonerna instämde helt eller nästan helt i detta påstående; andelen var större bland kvinnorna än bland männen. I denna fråga har männen åsikter förändrats mer än kvinnornas. Under de senaste tio åren har andelen män som är helt av annan åsikt minskat, medan andelen män som instämmer nästan helt har ökat. En ökning av andelen manliga befattningshavare tillmäts större betydelse av dem som arbetar inom

Figur 6. Påstående: Social- och hälsovården borde ha flera manliga anställda

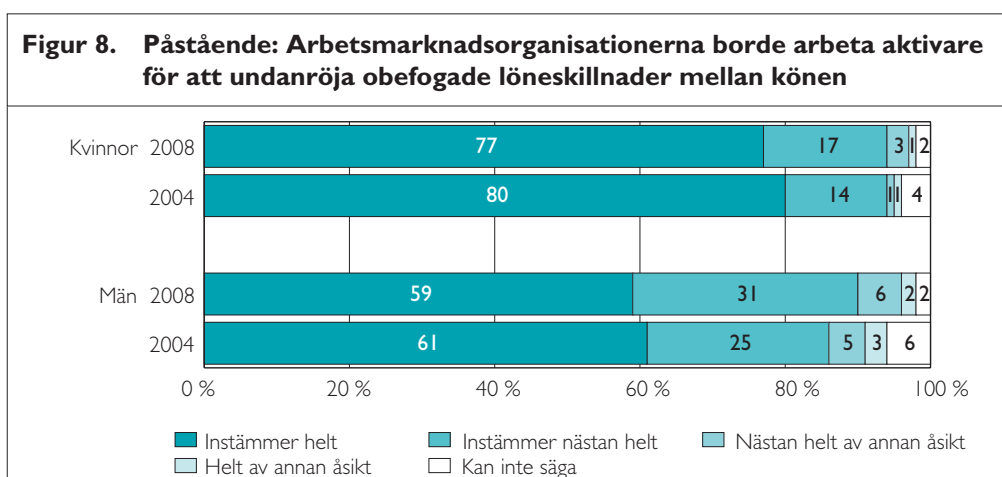
den offentliga sektorn än av dem som arbetar inom den privata sektorn. Bland personer med utbildning på grundnivå upplevdes en ökning av andelen manliga befattningshavare inom social- och hälsovården inte som lika viktigt som bland personer med utbildning på högre nivå än grundnivå. Inga könsskillnader förekom i inställningen till denna fråga. I de högre utbildningsgrupperna tillmättes frågan dock större betydelse av kvinnorna än av männen.

Svarspersonerna fick ta ställning till påståendet "Kvinnor har lika goda möjligheter i arbetslivet som män". Ungefär en tredjedel av kvinnorna och mer än hälften av männen instämde helt eller nästan helt i detta påstående (se figur 7), vilket tyder på att kvinnornas möjligheter har förbättrats något under de senaste tio åren. Särskilt männen bedömer att kvinnornas möjligheter har förbättrats. År 1998 ansåg mindre än hälften av männen att kvinnor hade ungefär lika goda möjligheter i arbetslivet som män, mot betydligt mer än hälften år 2008. Män under 35 år har en positivare syn på kvinnornas möjligheter i arbetslivet än män i övriga åldersgrupper. Bland kvinnor med högre utbildningsnivå är andelen som anser att kvinnor och män har lika goda möjligheter i arbetslivet större än bland kvinnor med utbildning på grund- eller mellannivå. Kvinnor på alla utbildningsnivåer ansåg dock oftare än männen att kvinnorna inte hade lika goda möjligheter i arbetslivet som männen.

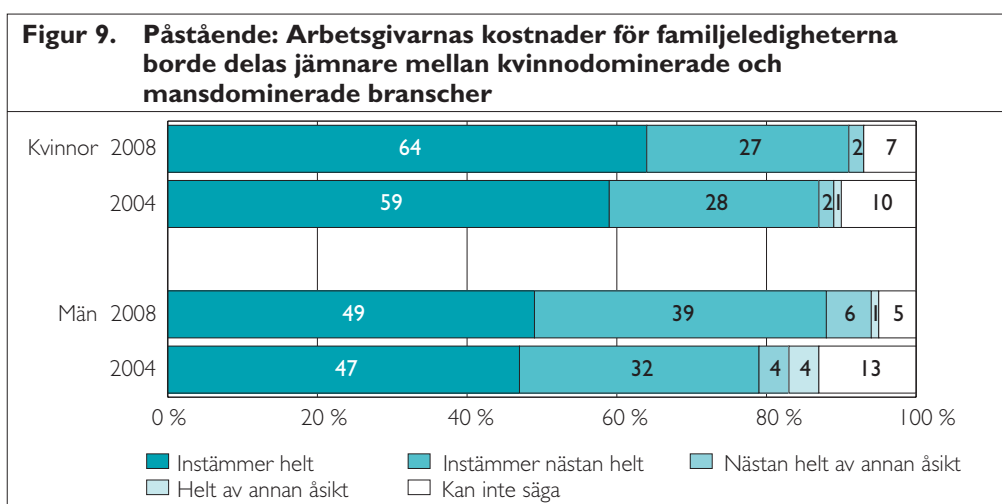

Frågan om skillnaderna mellan mäns och kvinnors löner hör till de frågor som ofta diskuteras i offentligheten. År 2004 och 2008 fick svarspersonerna ta ställning till följande påstående: "Arbetsmarknadsorganisationerna borde arbeta aktivare för att undanröja obefogade löneskillnader mellan män och kvinnor".

Majoriteten av svarspersonerna instämde helt eller nästan helt i detta påstående (se figur 8). Bland kvinnorna var andelen ”instämmer helt” större än bland männen. Sedan 2004 har åsikterna bland både män och kvinnor varit i stort sett oförändrade.

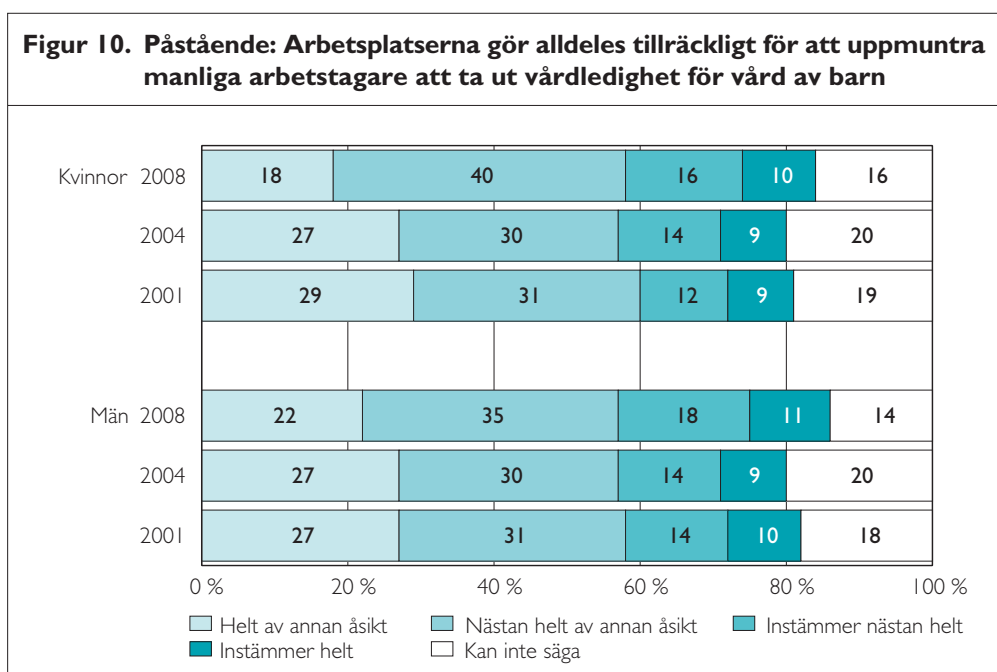

Både män och kvinnor understöder tanken att arbetsgivarnas kostnader för familjeledigheter bör fördelas jämnare mellan kvinnodominerade och mansdominerade branscher (se figur 9). 89 % av svarspersonerna instämmer helt eller nästan helt i att kostnaderna bör fördelas jämnare. Vid båda uppföljningstidpunkterna har kvinnorna ställt sig positivare till en jämnare kostnadsfördelning än männen, men under de senaste fyra åren har männens inställning förändrats i riktning mot en positivare hållning.

Ett viktigt samhällspolitiskt mål är att männen i större utsträckning ska använda sig av möjligheten till vårdledighet. Både kvinnliga och manliga svars personer fick ange om de ansåg att arbetsplatserna gav männen tillräckligt med

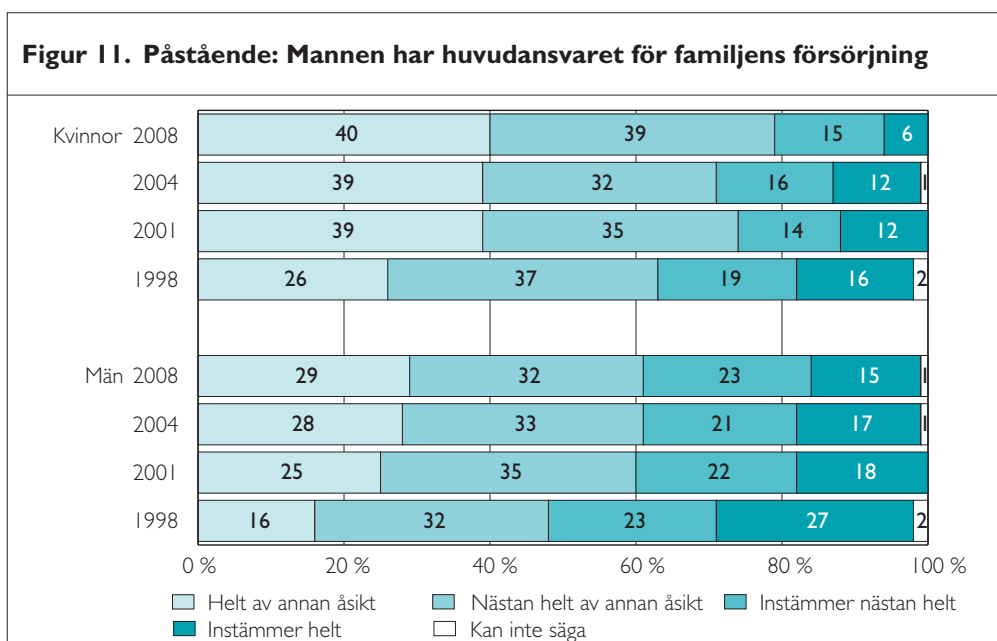
uppmuntran att använda sig av möjligheten till vårdledighet. Över hälften (58 %) anser att denna uppmuntran fortfarande är helt eller delvis otillräcklig. Bara lite mer än en fjärdedel anser att det ges tillräckligt eller nästan tillräckligt med uppmuntran (se figur 10). Personer med utbildning på grundnivå anser oftare än andra att det ges tillräckligt med uppmuntran. Andelen svarspersoner som är av helt annan åsikt har minskat från 28 % år 2001 till 20 % år 2008. Resultatet är likartat oavsett om man beaktar de svarspersoner som inte kunde ta ställning eller ej.

Attityder som gäller arbetsfördelningen inom familjen

I detta avsnitt behandlas svarspersonernas attityder till jämställdheten inom familjen. Svarspersonernas erfarenheter av hur jämställdheten förverkligas inom familjen behandlas i ett senare avsnitt.

Både kvinnor och män är tämligen eniga om att en gift kvinna har rätt att förvärvsarbeta, oavsett hurdan familjesituation hon har. Trots det finns det – framför allt bland männen – de som anser att mannen har huvudansvaret för familjens försörjning (se figur 11). Denna åsikt har dock blivit ovanligare. År 1998 instämde hälften av männen helt eller nästan helt i att mannen var familjens huvudsakliga försörjare, men 2008 hade andelen sjunkit till lite över en tredjedel. För tio år sedan ansåg mer än en tredjedel av kvinnorna att det var mannens sak att ansvara för familjens försörjning, men 2008 hade andelen sjunkit till en femtedel. Både bland kvinnliga och manliga svarepersoner har det skett

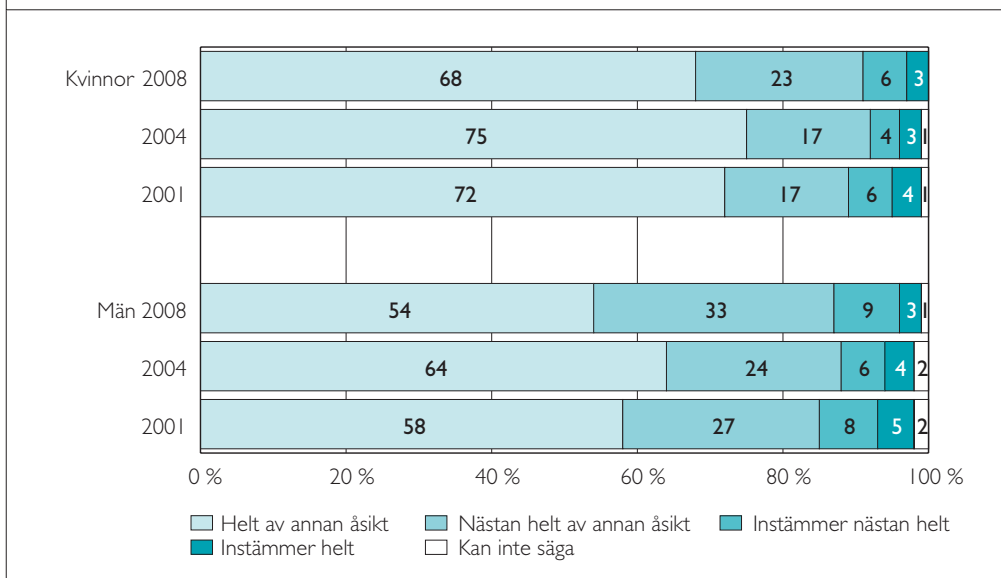
en minskning av den andel som instämmer helt. Andelen kvinnor som var helt av annan åsikt i denna fråga var 26 % år 1998 mot 40 % år 2008. Motsvarande andelar för männens del var 16 % respektive 29 %.

Personens ålder och utbildningsnivå inverkar på attityderna. Uppfattningen att mannen har ett större ekonomiskt ansvar är vanligare bland äldre svars personer (55 år och äldre) än bland yngre, och vanligare bland personer med utbildning på grundnivå än bland personer med högre utbildningsnivå.

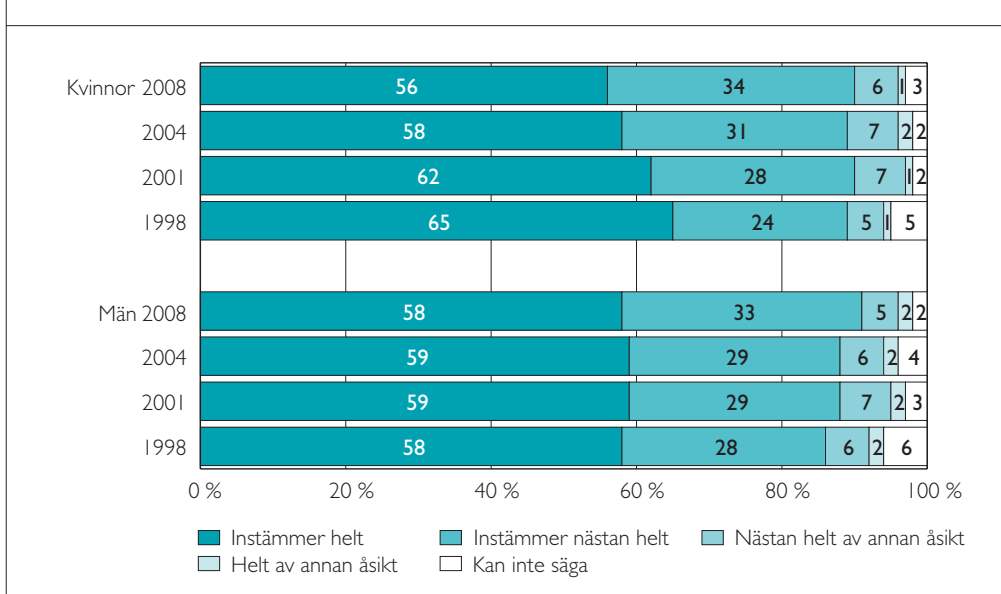
Det råder rätt stor samstämmighet om att makar bör dela på hushållsarbetet och att männen bör delta i vården av barnen. Beträffande fördelningen av hushållsarbetet fick svars personerna ta ställning till följande påstående: "Det är helt rätt att den av makarna som har lägre lön får göra en större del av hushållsarbetet". Cirka 90 % av kvinnorna och männen tog helt eller delvis avstånd från detta påstående (se figur 12), vilket visar att man inte vill att fördelningen av hushållsarbetet ska vara beroende av lönenivån. Svars personernas inställning i denna fråga har varit så gott som oförändrad sedan 2001, då de första gången fick ta ställning till detta påstående.

Samstämmighet råder även om att männen bör delta i vården och uppfostran av barnen: största delen av kvinnorna och männen vill att männen ska delta mer i vården av barnen, och instämmer helt eller nästan helt i påståendet "Männen bör delta mer i vården och uppfostran av barnen" (se figur 13). Kvinnornas inställning har varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren, men andelen "instämmer helt" har minskat, medan andelen "instämmer nästan helt" har ökat. Även i fråga om männens attityder kan man skönja en viss förändring. Andelen män som anser att männen bör delta mer i vården av barnen har ökat från 85 % år 1998 till 91 % år 2008. Förändringen beror på en ökning av andelen män som instämmer nästan helt i påståendet.

Figur 12. Påstående: Det är helt rätt att den av makarna som har lägre lön gör större delen av hemarbetet

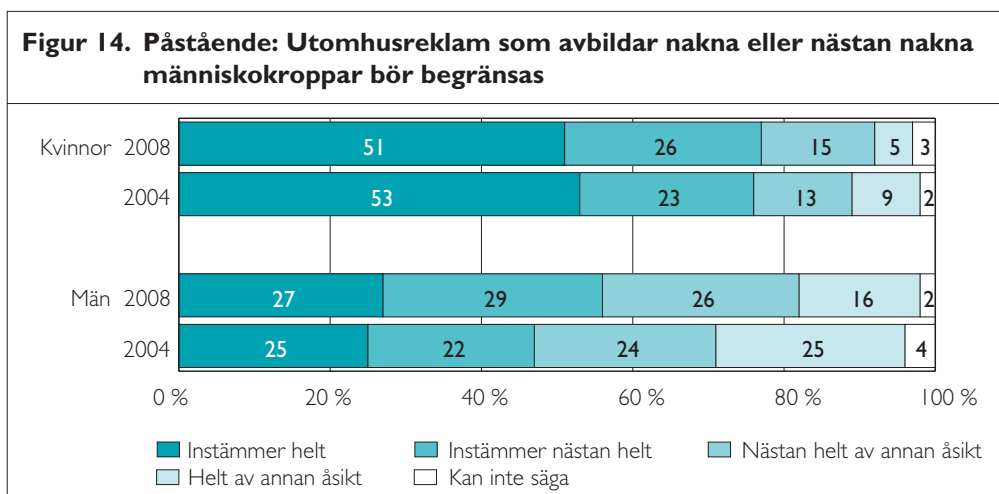
Figur 13. Påstående: Männen bör delta mer i vården och uppfostran av barnen

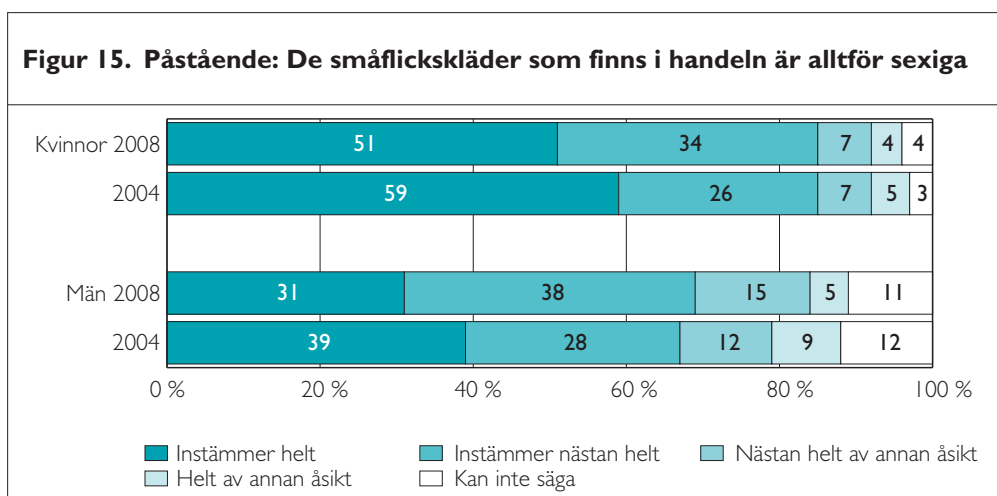
Attityder i frågor som gäller sexualiteten

Utomhusreklam med lättklädda modeller har tidvis varit föremål för offentlig debatt, och i vissa fall har man till och med varit tvungen att ta ner reklamaffischer på grund av den indignation de väckt bland allmänheten. Inställningen till denna fråga har utretts med hjälp av följande påstående som ingick i Jämställdhetsbarometern för åren 2004 och 2008: "Utomhusreklam som avbildar nakna eller nästan nakna människokroppar bör begränsas".

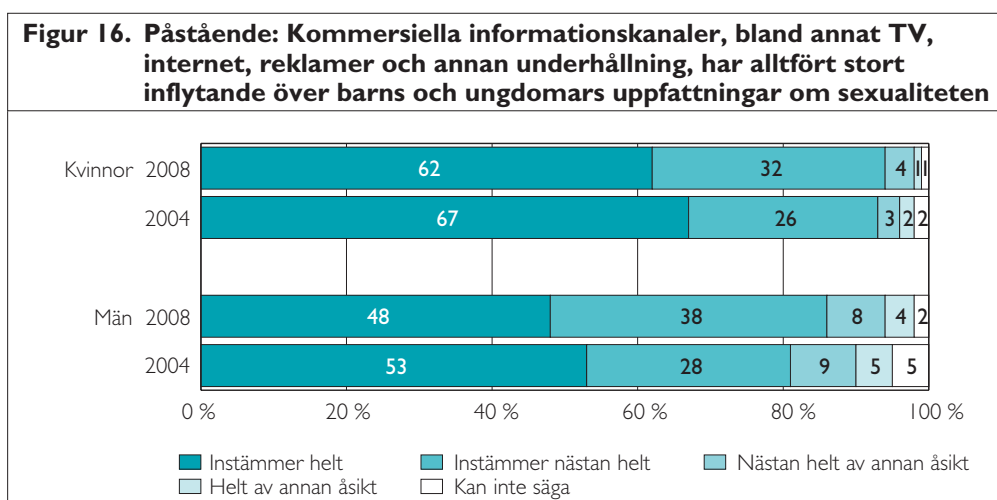
77 % av kvinnorna och 56 % av männen instämmer helt eller nästan helt med detta påstående (se figur 14). Största delen av kvinnorna valde alternativet "instämmer helt". Kvinnornas attityder är desamma under båda undersökningsåren, även om andelen "helt av annan åsikt" har minskat något. År 2004 var det knappt hälften av männen som ville begränsa denna typ av utomhusreklam, men numera är det många fler som understöder en begränsning.

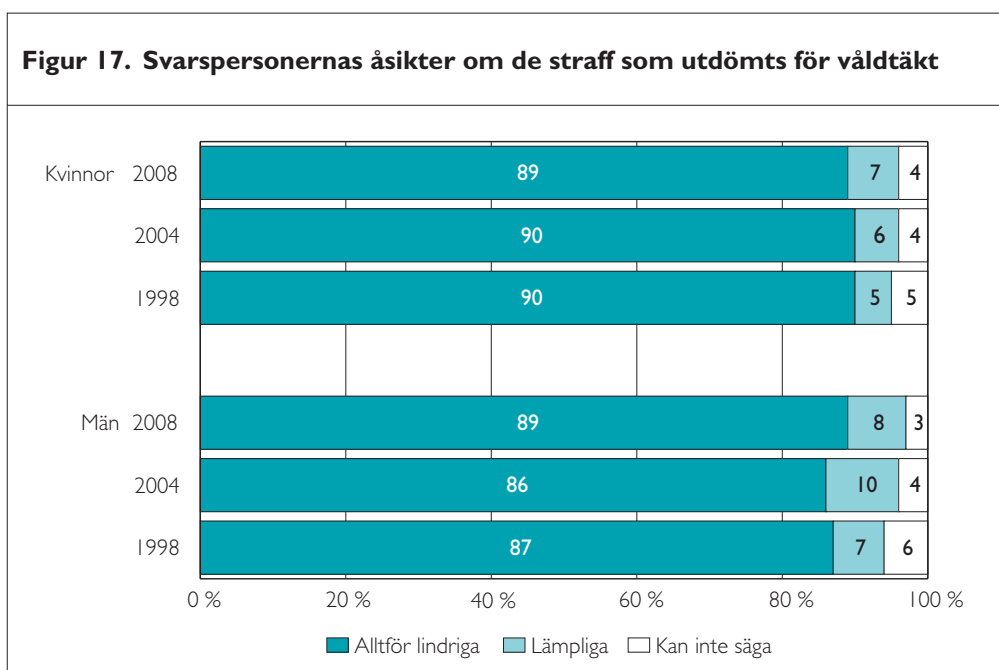
I offentligheten har det under de senaste åren framförts kritik mot att kläder som saluförs för små flickor är alltför sexiga och avslöjande. Frågan har också debatterats på tidningarnas insändarsidor. År 2008 ansåg en betydligt större andel kvinnor än män att kläder för flickor borde vara mindre sexiga (se figur 15). Skillnaden kan delvis bero på att det oftare är kvinnor än män som sköter inköp av barnkläder. Var femte man och var tionde kvinna anser dock inte att kläder för små flickor är alltför sexiga.

Majoriteten av svarspersonerna anser att kommersiella informationskanaler har alltför stort inflytande över barns och ungdomars syn på sexualiteten (figur 16) och instämmer – kvinnor i högre grad än män – helt eller nästan helt med påståendet att TV, internet, reklam och övrig underhållning utövar ett alltför stort inflytande på barns och ungdomars syn på sexualiteten. En större andel kvinnor än män instämmer helt i detta påstående. Attityderna har dock förändrats så att andelen ”instämmer helt” är något mindre än för fyra år sedan.

Svarspersonerna fick också säga sin åsikt om prostitution och om de straff som utdömts för våldtäkt. År 1998, 2004 och 2008 har svarspersonerna fått ta ställning till påståendet "Är de straff som i dag utdöms för våldtäkt alltför stränga, lämpliga eller alltför lindriga?". Både män och kvinnor har vid alla tidpunkter besvarat frågan på samma sätt: nästan ingen har ansett att domarna är alltför stränga (se figur 17). Tvärtom anser nästan alla att domarna är alltför lindriga.

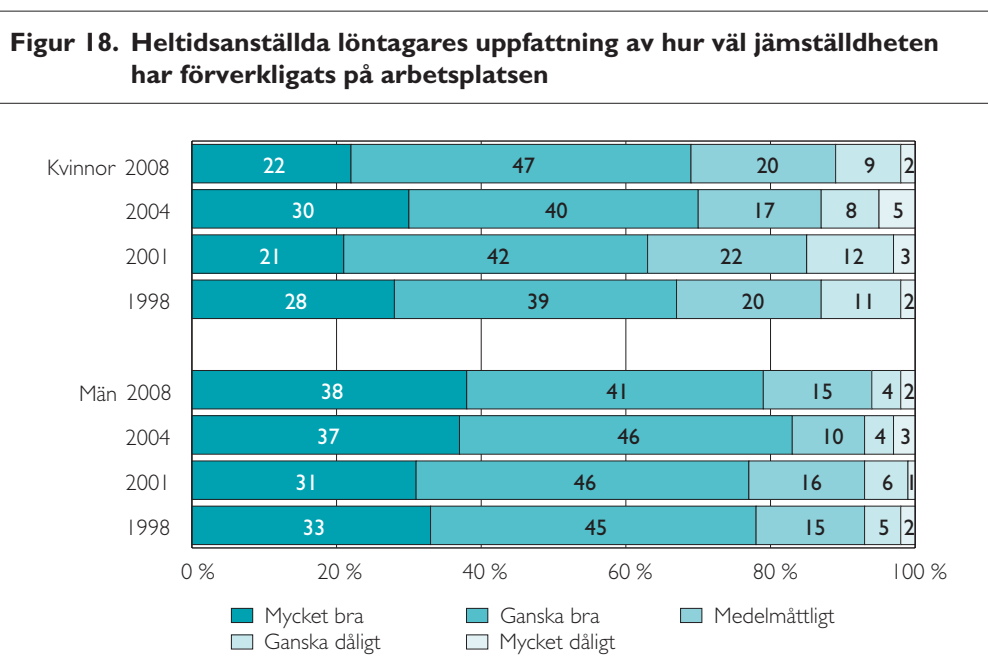
Svarspersonerna fick också ta ställning till om det är godtagbart att köpa sex av en prostituerad, dels då köparen är man och dels då köparen är kvinna. Svarspersonernas inställning påverkades inte av om köparen var en man eller en kvinna. Inställningen till sexköp var positivare bland männen än bland kvinnorna. Mer än hälften av männen, men endast en tredjedel av kvinnorna ansåg att köp av sextjänster var acceptabelt.

3 JÄMSTÄLLDHETEN PÅ ARBETSPLATSERNA

- Majoriteten av löntagarna i huvudsyssla bedömer att jämställdheten mellan könen förverkligas väl på deras arbetsplatser. Männerna har en positivare uppfattning om jämställdhetssituationen på sin arbetsplats än kvinnorna.
- Ungefär en tredjedel av kvinnorna upplever att deras könstillhörighet utgör en belastning i frågor som gäller lönesättningen, karriärmöjligheterna och värdesättningen av deras yrkeskunnande. Männerna har betydligt färre nackdelar av sin könstillhörighet i arbetslivet än kvinnorna.
- Kvinnor upplever fler nackdelar av sin könstillhörighet även med avseende på tillgången till anställningsförmåner, information och utbildningsmöjligheter. Kvinnor känner sig åsidosatta också när det gäller fördelningen av arbetsbördan, anställningens fortbestånd, bedömningen av arbetsresultatet och möjligheterna till självständigt arbete.
- När det gäller de konkreta erfarenheterna av jämställdhet på arbetsplatsen har de senaste tio åren inte medfört några större förändringar.

I detta kapitel granskas heltidsanställda löntagares erfarenheter av jämställdhetens förverkligande i deras egen arbetsmiljö. Detta utreddes med hjälp av allmänna frågor om jämställdheten i arbetslivet samt mer detaljerade frågor om vilka nackdelar var och en har haft av sin könstillhörighet. I denna undersökning har begreppet heltidsanställd löntagare undantagsvis använts för att beteckna löntagare i huvudsyssla.

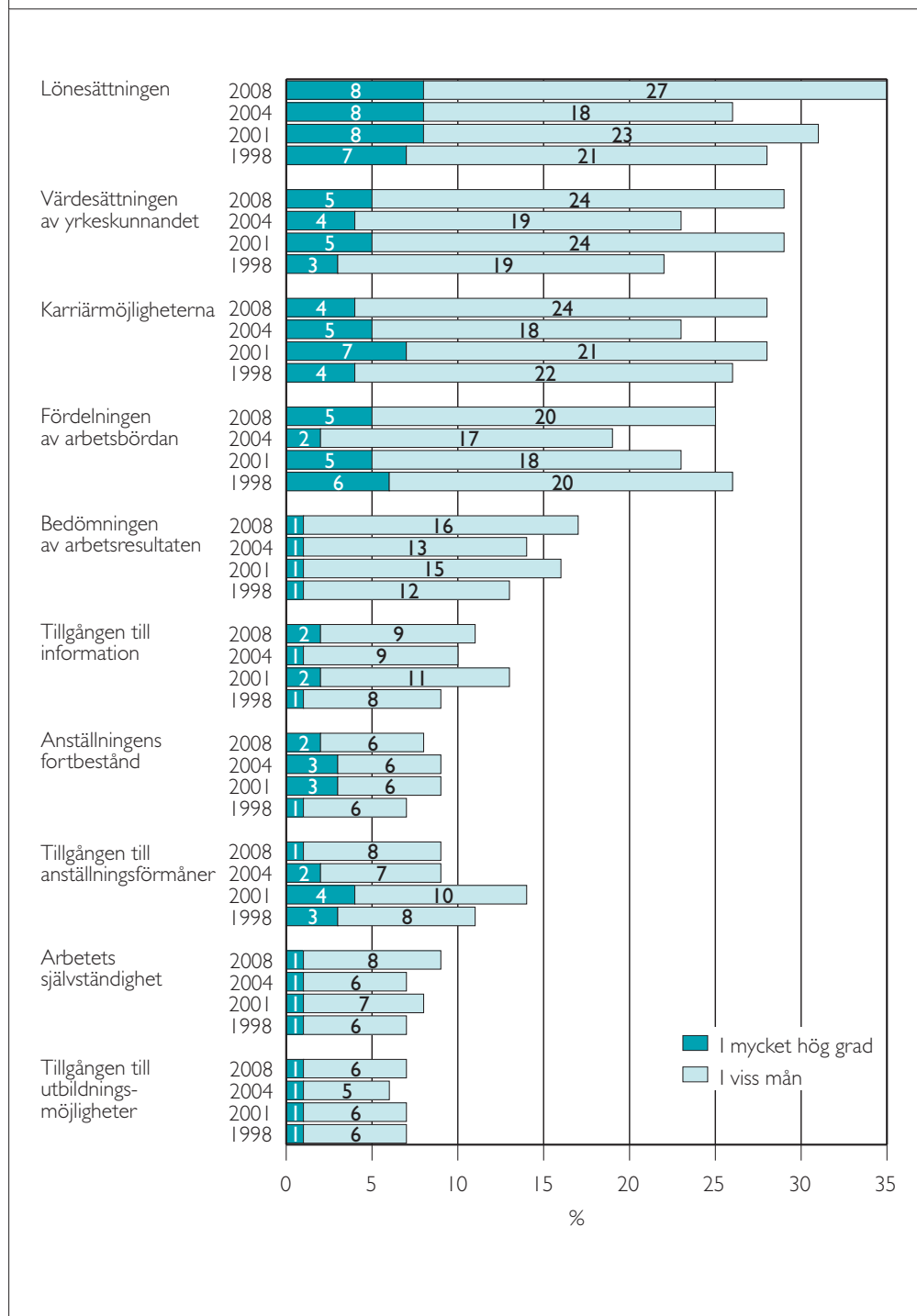
Ungefär två tredjedelar av alla heltidsanställda löntagare anser att jämställdheten förverkligas mycket eller ganska bra på deras arbetsplats (se figur 18). Denna åsikt delades av fler män än kvinnor. Det finns tydliga könsskillnader i svarspersonernas bedömning av jämställdheten på den egna arbetsplatsen. Åsikterna i denna fråga har inte förändrats nämnvärt under de senaste tio åren. Svarspersoner från både den offentliga och den privata sektorn har rätt likartade uppfattningar om situationen.

Svarspersonerna tillfrågades också om deras könstillhörighet varit dem till förfång när det gällde tillgången till anställningsförmåner, utbildning och information, fördelningen av arbetsbördan, arbetskarriären, anställningens fortbestånd, bedömningen av arbetsresultatet, värdesättningen av yrkeskunskund och arbetets självständighet. De nackdelar som kvinnorna rapporterade på de ovan nämnda punkterna presenteras i figur 19. För männens del var nackdelarna så få att det inte ansågs nödvändigt att presentera resultatet i form av en särskild figur.

Av kvinnorna upplever en tredjedel att deras könstillhörighet i hög grad eller i viss mån har negativ inverkan på lönesättningen. Av männen upplever 3 % att deras könstillhörighet i viss mån har negativ inverkan på lönesättningen, men ingen av dem upplever att deras könstillhörighet har varit dem till något större

Figur 19. Kvinnliga löntagares bedömning av i hur hög grad deras könstillhörighet är till förfång i deras nuvarande arbete, med avseende på:

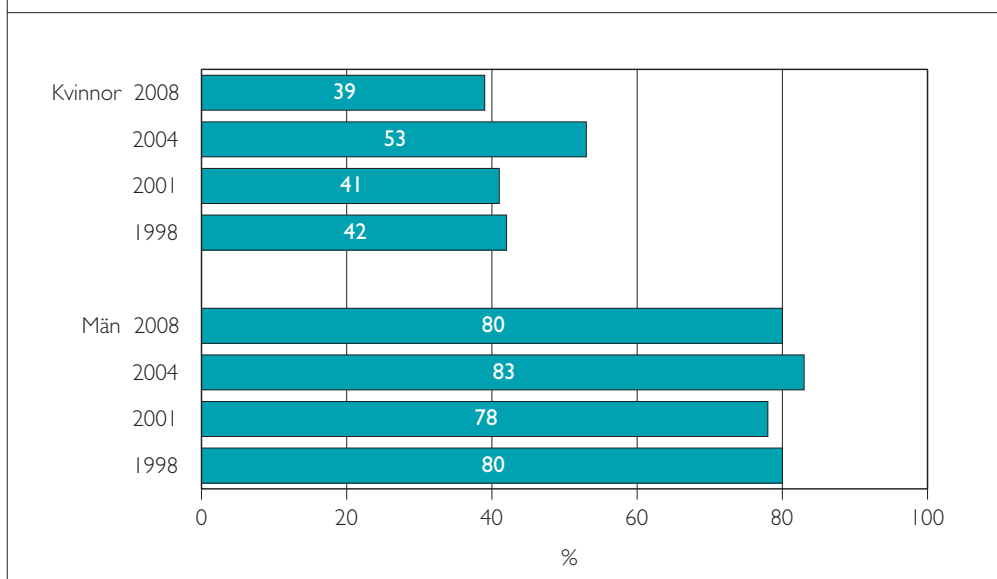
förfång. Resultaten har varit i stort sett oförändrade under de senaste tio åren. Andelen högt utbildade kvinnor som upplever att deras könstillhörighet är dem till förfång har emellertid ökat markant, från 19 % år 1998 till 39 % år 2008.

Könstillhörigheten är till förfång också i karriärutvecklingen, anser många kvinnor (28 % av kvinnorna, mot 7 % av männen), speciellt kvinnor med hög utbildningsnivå. Nackdelarna av könstillhörigheten när det gäller karriärutvecklingen upplevs som mindre inom den offentliga än den privata sektorn. Många upplever nackdelar av sin könstillhörighet även vid fördelningen av arbetsbördan (25 % av kvinnorna och 10 % av männen), bedömningen av arbetsresultaten (17 % av kvinnorna och 6 % av männen) och värdesättningen av sitt yrkeskunnande (29 % av kvinnorna och 7 % av männen).

Andra punkter där kvinnors och mäns upplevelser skiljer sig från varandra gäller könstillhörighetens inverkan på tillgången till anställningsförmåner och utbildning, anställningens fortbestånd och arbetets självständighet. På alla dessa punkter var det en större andel av kvinnorna än av männen som hade upplevt att deras könstillhörighet var dem till förfång.

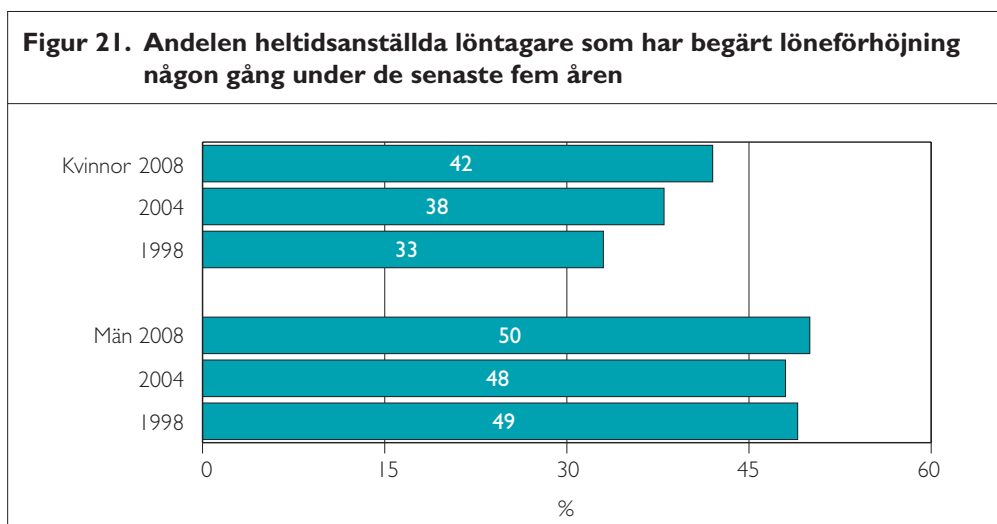
Förutom fördelningen av upplevda nackdelar utreddes också andelen svars personer som inte hade upplevt nackdelar av sin könstillhörighet på någon av de ovan nämnda punkterna. 80 % av männen och 39 % av kvinnorna uppgav att de inte hade upplevt några som helst nackdelar (se figur 20). På det stora hela har erfarenheterna varit relativt likartade vid de olika undersökningstidpunkterna med undantag för år 2004, då hälften av kvinnorna uppgav att de inte hade upplevt några nackdelar av sin könstillhörighet.

Figur 20. Andelen heltidsanställda löntagare som inte upplever några nackdelar av sin könstillhörighet i sitt nuvarande arbete

Förekomsten av nackdelar på grund av könstillhörighet granskades också med avseende på arbetsgivarens sektorstillhörighet, men några skillnader mellan den privata och den offentliga sektorn kunde inte noteras: närmare hälften av kvinnorna och fyra femtedelar av männen hade inte upplevt några nackdelar av sin könstillhörighet på någon av de punkter som nämndes i frågan.

I 1998, 2004 och 2008 års studier tillfrågades heltidsanställda löntagare om de hade begärt löneförhöjning under de fem senaste åren. Vid alla undersökningstidpunkterna var det en mindre andel av kvinnorna än av männen som hade begärt löneförhöjning (se figur 21). Andelen kvinnor som hade begärt löneförhöjning har dock ökat stadigt, från en tredjedel år 1998 till något mer år 2004 och senast till fyra av tio år 2008. För männen del syns ingen större förändring över tid: ungefär hälften av männen uppger att de har begärt löneförhöjning. Yngre personer är mer benägna att begära löneförhöjning än äldre personer. Särskilt för männen del är skillnaderna mellan åldersgrupperna statistiskt signifikanta. I åldersgruppen under 35 år var det betydligt mer än hälften som hade begärt löneförhöjning, i åldersgruppen 35–54 ungefär hälften, men i åldersgruppen 55 år och äldre bara en tredjedel. Personer med högre utbildningsnivå begär oftare löneförhöjning än personer med lägre utbildningsnivå. Skillnaderna mellan utbildningsgrupperna är större bland kvinnorna än bland männen. Nästan varannan kvinna med högre utbildning har begärt löneförhöjning, jämfört med endast var tredje kvinna med grundutbildning.

I 2008 års studie tillfrågades heltidsanställda löntagare även om det under de senaste fem åren hade hänt att deras chef eller någon annan person i chefsställning på arbetsplatsen hade uppmuntrat dem att söka mer krävande arbetsuppgifter. Ungefär lika många kvinnor som män (cirka 40 %) sade att de uppmuntrats att söka mer krävande arbetsuppgifter. Yngre anställda får oftare uppmuntran än äldre anställda. Andelen anställda som uppmuntrats att söka mer krävande uppgifter minskar kraftigt i åldersgruppen 56 år och äldre; detta gäller både män och kvinnor. Det verkar finnas ett klart samband mellan högre utbildningsnivå och uppmuntran att söka till mer krävande uppgifter, men skillnaderna är inte statistiskt signifikanta. Eftersom denna fråga inte har ställts i samband med de tidigare undersökningarna, kan man inte göra några jämförelser över tid.

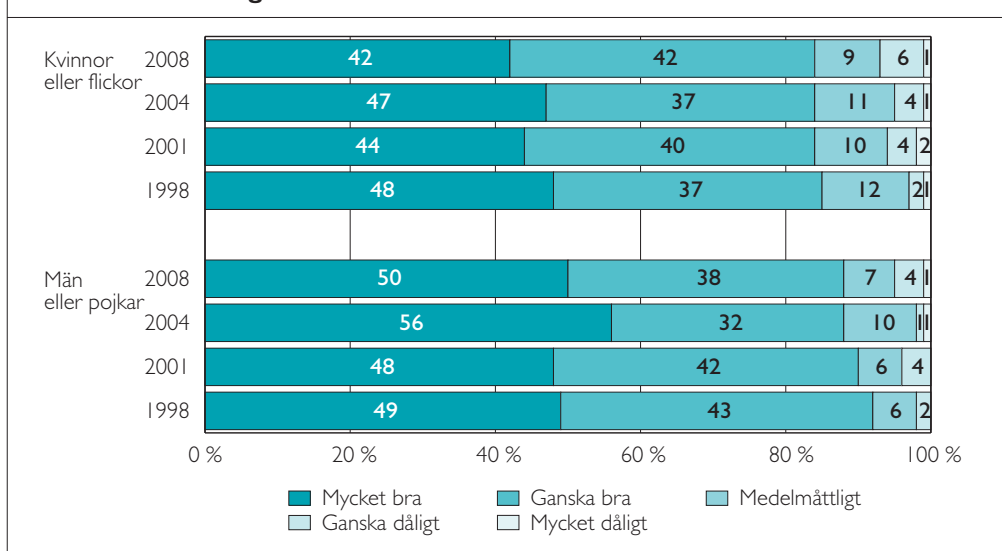
4 JÄMSTÄLLDHETEN VID LÄROANSTALTER

- Största delen av alla studerande anser att jämställdheten mellan könen förverkligas mycket bra eller ganska bra vid deras läroanstalt.
- Andelen män/pojkar som upplever nackdelar av sin könstillhörighet är större i samband med studierna än i arbetslivet, medan det för kvinnornas/flickornas del snarare är tvärtom.

I detta kapitel granskas könsrelaterade skillnader inom gruppen heltidsstuderande vid olika läroanstalter. Ungefär hälften av alla svarspersoner som här betecknas som studerande var skolelever. Inte fullt 40 % var i åldern 20–30 år och mindre än 10 % var över 30 år.

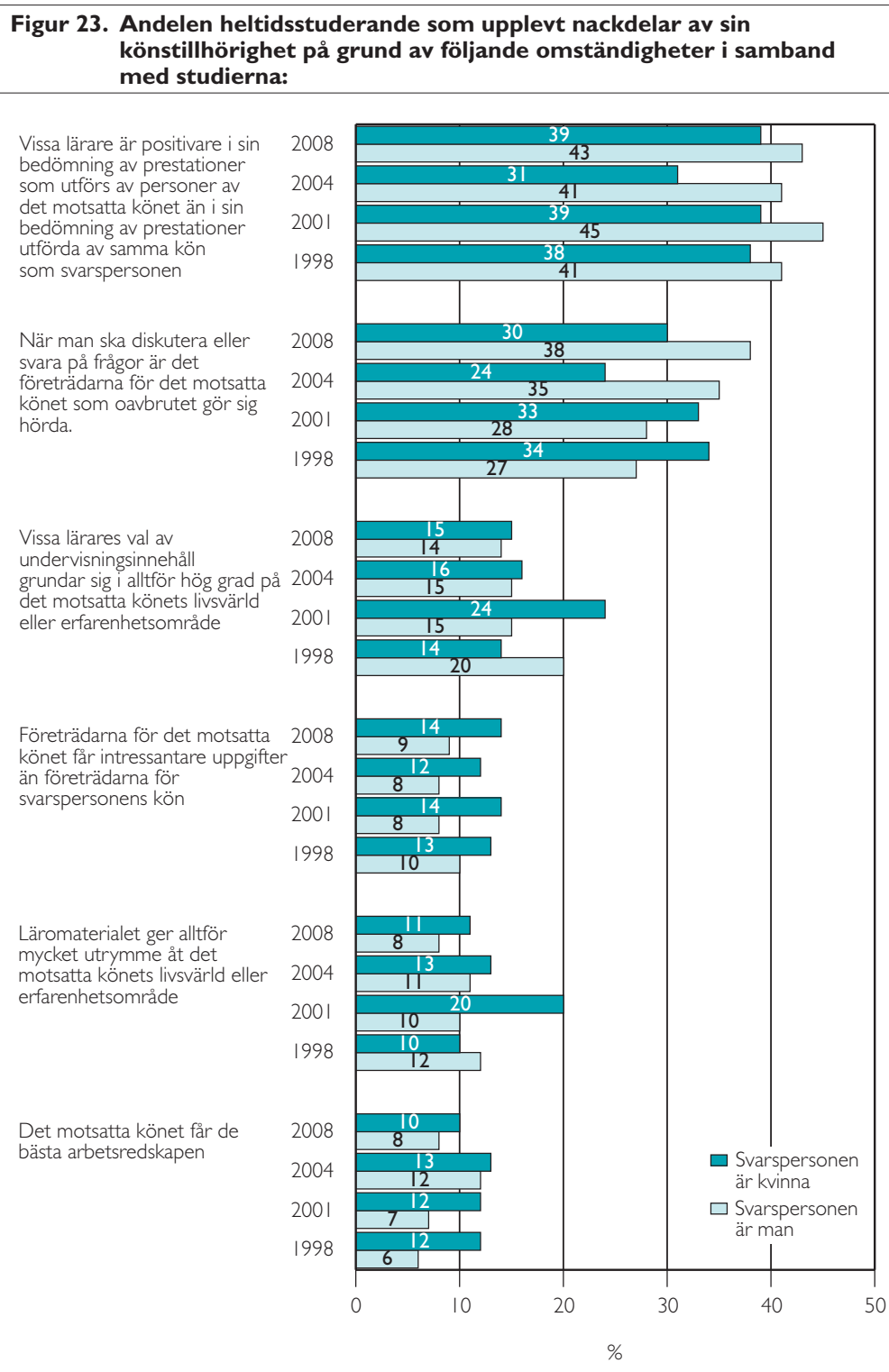
De heltidsstuderande fick besvara samma typer av frågor som löntagarna. En av frågorna gällde hur väl jämställdheten förverkligades vid deras läroanstalt. 84 % av kvinnorna och 88 % av männen uppgav att jämställdheten förverkligades mycket bra eller ganska bra (se figur 22). Männen valde dessa två svarsalternativ oftare än kvinnorna och med en viss övervikt för alternativet ”mycket bra”, men skillnaderna mellan könen är inte signifikanta. Inte heller vid en granskning enligt ålder eller enligt undersökningsår noterades några större skillnader.

Figur 22. Heltidsstuderandes bedömning av hur väl jämställdheten har förverkligats vid deras läroanstalt

Studerandena fick också svara på några mer detaljerade frågor. Figur 23 visar andelen heltidsstuderande som upplever att olika omständigheter i hög grad eller i viss mån har varit dem till förfång i deras studier. Först granskas andelen som ansåg att lärarna är positivare i sina omdömen om prestationer av personer av annan könstillhörighet än svarspersonen: en något större andel av männen/pojkar än av kvinnorna/flickorna upplever att det motsatta könets arbete ges en positivare bedömning. På denna punkt har situationen varit oförändrad under hela perioden 1998–2008.

Ungefär en tredjedel av studerandena anser att det är lättare för det motsatta könet att få sin röst hörd i diskussioner och när man ska svara på frågor från läraren. Denna åsikt delades av en större andel av kvinnorna/flickorna än av männen/pojkar år 1998 och 2001, men av en större andel av männen/pojkar än av kvinnorna/flickorna år 2004 och 2008. Skillnaderna mellan könen var dock inte stora.

De studerande tillfrågades om det varit till nackdel för dem i deras studier att en del lärares val av undervisningsinnehåll i alltför hög grad baserar sig på det motsatta könets livsvärld eller erfarenhetsområde. I denna fråga noteras inga större skillnader mellan kvinnor/flickor och män/pojkar. Ungefär en sjättedel av svarspersonerna upplever att valet av undervisningsinnehåll i hög grad eller i viss mån är till nackdel för dem i deras studier. Andelen är lika stor som under tidigare år.

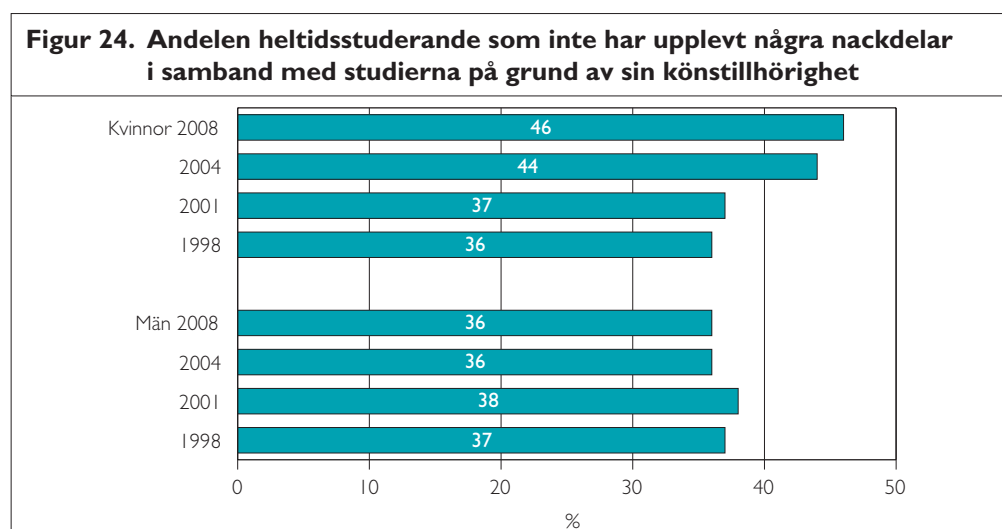
Kvinnor/flickor anser något oftare än män/pojkar att det har varit till nackdel för dem i deras studier att representanter för det motsatta könet får intressantare uppgifter.

De studerande fick också besvara frågan om det har varit till nackdel för dem i deras studier att läromaterialet ger alltför mycket utrymme åt frågor som gäller det motsatta könets livsvärld. På denna punkt hade både män och kvinnor samma inställning: en av tio studerande upplevde att denna omständighet hade varit till nackdel för dem i hög grad eller i viss mån. Situationen har inte förändrats under de senaste tio åren.

När det gällde vem som har tillgång till de bästa arbetsredskapen hade det däremot skett ett närmande mellan kvinnors och mäns erfarenheter. År 1998 och 2001 hade 12 % av kvinnorna/flickorna upplevt ojämställdhet när det gällde tillgången till arbetsredskap, jämfört med endast 6 % av männen/pojkarna. I dag är andelarna 10 % för kvinnorna/flickorna och 8 % för männen/pojkarna.

Jämställdheten vid läroanstalterna granskades också genom en samtidig analys av samtliga ovan nämnda nackdelar. Figur 24 visar andelen kvinnliga respektive manliga studerande som inte hade upplevt några nackdelar på någon av dessa punkter.

För männens/pojkarnas del har situationen varit oförändrad under alla de år som Jämställdhetsbarometern har genomförts: drygt en tredjedel har inte upplevt några nackdelar i något av de ovan nämnda avseendena i samband med studierna. Bland kvinnorna/flickorna är det en allt större andel som inte har upplevt några nackdelar i något av de nämnda avseendena i samband med studierna.

5 FÖRENANDE AV ARBETE OCH FAMILJELIV

- Männen anser att det har blivit lättare att stanna hemma från arbetet för att ta hand om barn under 10 år som insjuknat akut.
- Andelen heltidsanställda som ansåg att man på deras arbetsplats ställde sig negativt till att manliga anställda tar föräldraledigt i 1–7 månader var större inom den privata sektorn än inom den offentliga sektorn.
- Vårdledighet för män är den familjeledighetsform som betraktas som svårast att genomföra, speciellt inom den privata sektorn.
- Andelen kvinnliga anställda som ansåg att man på deras arbetsplats ställde sig negativt till att anställda tar vårdledigt var större inom privatsektorn än inom den offentliga sektorn. Arbetsplatsens inställning bedöms dock ha blivit positivare under de senaste sju åren.

I detta kapitel granskar vi hur man upplever möjligheterna att förena arbete och familjeliv i övertidssituationer, vid ansökan om familjeledighet eller när barnen är sjuka. Vidare beskrivs arbetsfördelningen inom familjen samt ensamståendes uppfattningar om parförhållande.

Övertid samt vård av sjukt barn

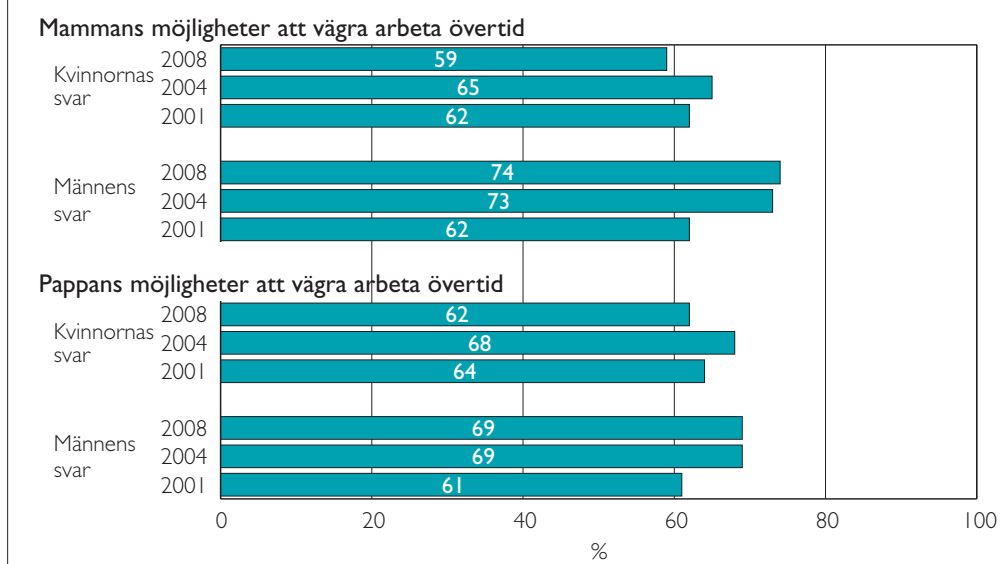
Heltidsanställda löntagare ombads bedöma hur svårt det är för småbarnsmammor respektive -pappor att vägra övertid av familjeskäl på deras arbetsplats. Frågan gällde dels kvinnliga anställda och dels manliga anställda och ställdes till både kvinnor och män. Svartalternativen var "inte alls svårt", "ganska svårt" och "mycket svårt". Dessutom fanns svartalternativet "gäller inte min arbetsplats" ifall det inte skulle råka sig så att det inte fanns några småbarnsföräldrar eller representanter för det andra könet på svarspersonens arbetsplats. "Gäller inte"-svaren och "kan inte säga"-svaren har utelämnats ur analysen för att inte försvåra jämförelsen av resultaten.

År 2008 anser betydligt mer än hälften av kvinnorna att varken småbarnsmammorna eller -papporna hade några som helst svårigheter att vägra övertid (se figur 25). Männerna hade en positivare uppfattning om både mäns och kvinnors möjligheter i detta avseende. Däremot bedömde de att det var något svårare för pappor än för mammor att vägra arbeta övertid: närmare tre fjärdedelar av männen ansåg att småbarnsmammor inte har några som helst svårigheter att vägra övertid, men bara två tredjedelar av männen ansåg att detta också gällde pappornas situation. Under de senaste åren har männens bedömningar förändrats, så att andelen män som anser att det blivit lättare för småbarnsföräldrar att vägra övertid nu är betydligt större än år 2001. Kvinnornas bedömningar har inte förändrats under motsvarande tid.

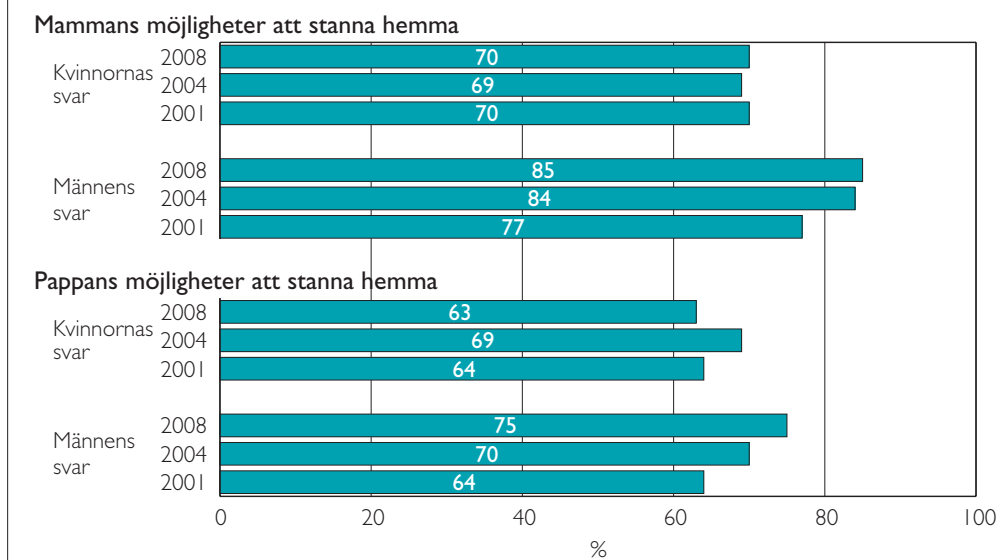
Det bedöms vara svårare att vägra övertid på kvinnodominerade arbetsplatser än på mansdominerade, och svårare på mansdominerade arbetsplatser än på arbetsplatser med ungefär lika många män och kvinnor. Däremot verkar arbetsplatsens sektorstillhörighet (offentlig eller privat sektor) inte ha någon större betydelse för möjligheten att vägra övertid av familjeskäl.

I fråga om frånvaro från arbetet för vård av sjukt barn fick svarspersonerna bedöma hur man på deras arbetsplats förhåller sig till att mamman respektive pappan stannar hemma för att ta hand om ett barn under 10 år som insjuknat akut. Båda frågorna besvarades av både kvinnor och män. Åsikten att småbarnsmammor inte har några som helst svårigheter att stanna hemma från arbetet för att sköta ett barn som insjuknat akut delades av 85 % av männen men bara 70 % av kvinnorna (se figur 26). Kvinnornas bedömningar är oförändrade sedan 2001, medan en allt större andel av männen anser att det inte innebär några svårigheter för kvinnorna att stanna hemma för att vårda ett barn som insjuknat akut. När det gällde männens möjligheter att stanna hemma för vård av barn ansåg nästan två tredjedelar av kvinnorna och tre fjärdedelar av männen att saken inte innebär några svårigheter. Kvinnornas svar har inte förändrats sedan åren 2001 och 2004. Männens svar har

Figur 25. Löntagares bedömning av småbarnsföräldrars möjligheter att vägra arbeta övertid av familjeskäl. Andelen "inte alls svårt"-svar.

Figur 26. Löntagares bedömning av småbarnsföräldrars möjligheter att stanna hemma för att ta hand om barn som insjuknat akut. Andelen "inte alls svårt"-svar.

förändrats såtillvida att en allt mindre andel tror att det uppstår några problem i samband med arrangemangen för vård av sjuka barn.

Tre fjärdedelar av männen bedömde att det inte innebar några svårigheter från arbetsgivarens sida om en manlig anställd stannar hemma från arbetet för att ta hand om ett barn som insjuknat akut, men bara 60 % av de pappor vars barn hade varit sjuka uppgav sig ha stannat hemma från arbetet för vård av sjukt barn någon gång under de senaste två åren. Andelen kvinnor som bedömde att det inte innebar några problem för arbetsgivaren om de stannade hemma uppgick till två tredjedelar, samtidigt som mer än tre fjärdedelar hade stannat hemma någon gång under de senaste två åren för vård av barn.

Familjeledigheter

Heltidsanställda löntagare tillfrågades i 2001, 2004 och 2008 års studier om hur lätt eller svårt de ansåg att det går att ordna med olika former av lagstadgad familjeledighet. Med familjeledigheter avses ledigheter som gör det möjligt för föräldrarna att ta ledigt från arbetet under en begränsad tid eller att välja kortare arbetstid för att kunna ta hand om barnen. Svarspersonerna ombads bedöma hur man på deras arbetsplats förhåller sig till familjeledigheter.

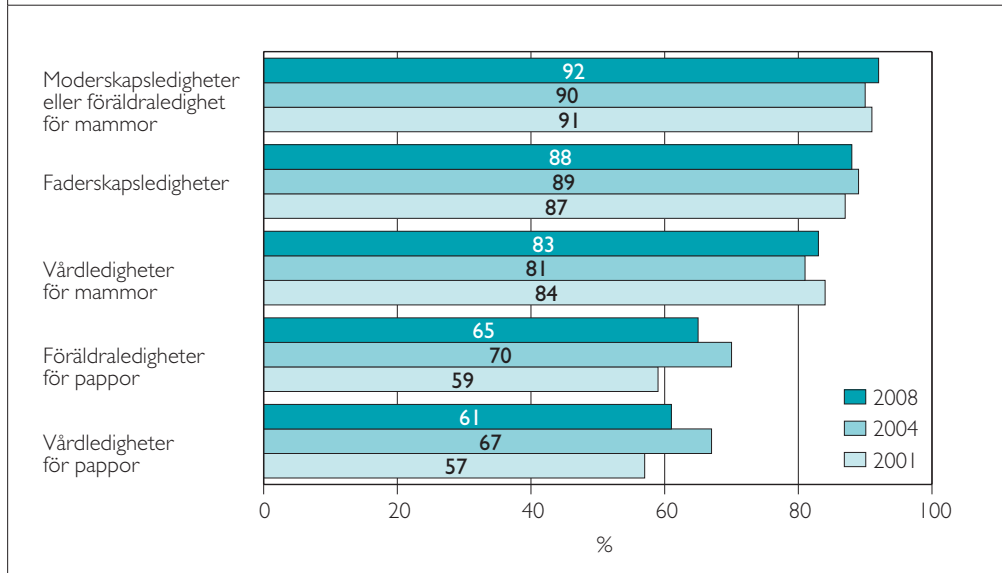
Frågorna gällde

- moderskaps- eller föräldraledighet för kvinnor för kortare tid än ett år,
- tre veckor lång faderskapsledighet för män,
- föräldraledighet för män (1–7 månader),
- vårdledighet för män/kvinnor (tills barnet fyller tre år) samt
- partiell vårdledighet för män/kvinnor till utgången av barnets andra skolår.

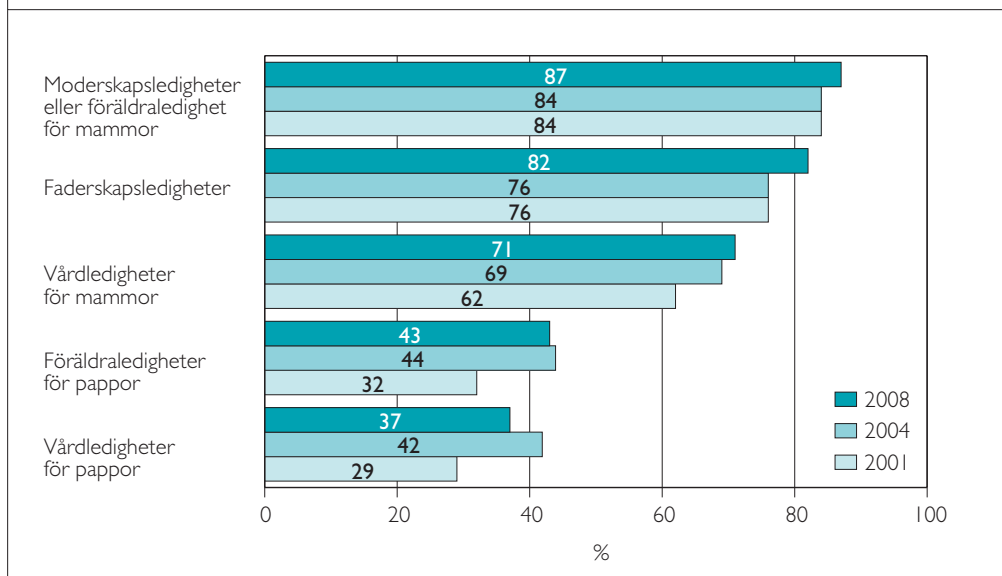
Varje fråga gällde antingen kvinnor eller män. På så sätt var det möjligt att jämföra hur lätt de var för kvinnorna respektive männen att ta ut familjeledighet. Frågan om hur svårt det är att ta familjeledigt analyserades med avseende på de tre primära svarsalternativen: ”inte alls svårt”, ”ganska svårt” och ”mycket svårt”. De övriga svarsalternativen (”gäller inte min arbetsplats” och ”kan inte säga”) utelämnades ur analysen. Resultaten presenteras inte efter kön, eftersom det inte förekom några större könsskillnader. Det enda undantaget är frågorna om familjeledighet och vårdledighet för män: inom den privata sektorn uppger betydligt fler män än kvinnor att arbetsgivaren ställer sig negativt till saken. Också på andra punkter noterades stora sektorsrelaterade skillnader i resultatet. Av denna anledning har andelen svar av kategorin ”inte alls svårt” under de olika åren analyserats separat för den offentliga och den privata sektorn (se figurerna 27 och 28).

Heltidsanställda löntagare inom den offentliga sektorn bedömde att det på deras arbetsplatser inte var speciellt svårt att ta ut familjeledigheter. Majoriteten av svarspersonerna anser att man på arbetsplatsen förhåller sig positivt till att anställda tar ut moderskaps- eller föräldraledighet (se figur 27). Möjligheterna be-

Figur 27. Anställdas bedömning av arbetsgivarens inställning till användningen av familjeledigheter. Heltidsanställda löntagare inom den offentliga sektorn, andelen "inte alls svårt"-svar.

Figur 28. Anställdas bedömning av arbetsgivarens inställning till användningen av familjeledigheter. Heltidsanställda löntagare inom den privata sektorn, andelen "inte alls svårt"-svar.

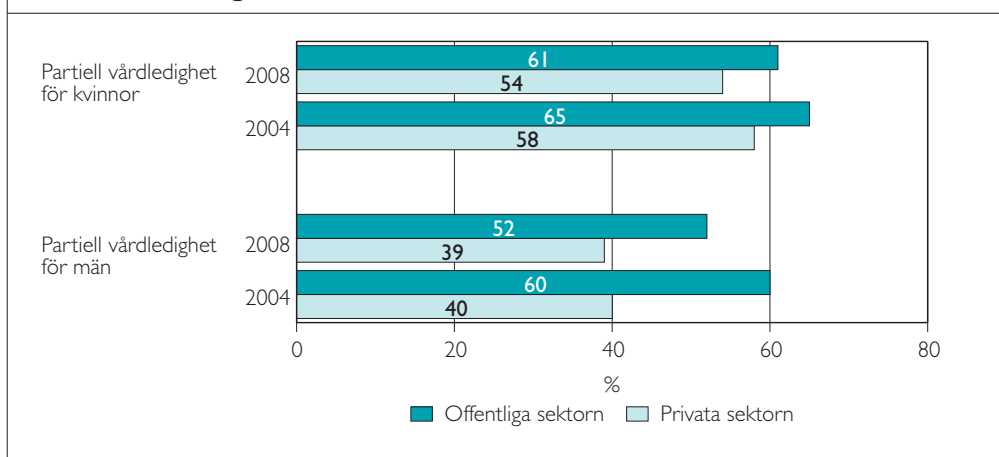

döms vara nästan lika goda också när det gäller faderskapsledigheter. Däremot verkar inställningen till manliga anställdas föräldra- eller vårdledigheter inte vara riktigt lika positiv som till kvinnliga anställdas motsvarande ledigheter: det bedöms vara lättare för kvinnor än för män att ta vårdledigt. Bedömningarna har varit i stort sett oförändrade under hela perioden 2001–2008.

Att döma av de erfarenheter som svarspersonerna rapporterar är det svårare att ta ut föräldraledigheter inom den privata sektorn än inom den offentliga sektorn. Skillnaderna mellan den privata och den offentliga sektorn gäller både kvinnor och män, speciellt i fråga om inställningen till längre föräldraledigheter, och i högre grad med avseende på manliga anställda. Så har det t.ex. vid alla undersökningstidpunkter ansetts vara lättare för kvinnor än för män att ta ut vårdledighet (se figur 28).

När man jämför privat och offentligt anställdas bedömning av hur lätt eller svårt det är att ta ut familjeledigt kan man se att bedömningarna skiljer sig från varandra i vissa avseenden. Skillnaderna mellan sektorerna är större ju längre föräldraledighet det rör sig om. I de bedömningar som gäller moderskapsledigheter och föräldraledigheter för kvinnor finns det numera nästan inga skillnader mellan de två sektorerna. Också möjligheterna att ta faderskapsledigt i tre veckors tid verkar ha blivit så pass mycket lättare inom privatsektorn att det inte längre finns några större skillnader i förhållande till den offentliga sektorn. Beträffande vårdledighet för kvinnor har skillnaderna mellan sektorerna under de senaste åren legat på en konstant nivå om 10 procentenheter och beträffande föräldra- och vårdledighet för män är skillnaderna fortfarande av storleksklassen över 20 procentenheter.

Figur 29. Anställdas bedömning av arbetsgivarens inställning till användningen av partiell vårdledighet. Heltidsanställda löntagare inom den offentliga sektorn, andelen "inte alls svårt"-svar 2004 och 2008

I 2008 och 2004 års studier tillfrågades heltidsanställda löntagare om hur lätt eller svårt de ansåg det vara för kvinnor respektive män att ta ut partiell vårdledighet, dvs. arbeta kortare arbetstid fram till utgången av barnets andra skolår. Att ta ut partiell vårdledighet bedömdes vara lättare i den offentliga sektorn än i den privata sektorn och lättare för kvinnor än för män (se figur 29).

Speciellt när det gäller mäns möjligheter att ta ut partiell vårdledighet finns det för närvarande stora skillnader beroende på arbetsplatsens sektorstillhörighet. Anställda inom den offentliga sektorn hade en betydligt positivare syn på mäns möjligheter att ta ut partiell vårdledighet än anställda inom den privata sektorn. Över hälften av de offentligt anställda och betydligt mer en tredjedel av de privat anställda ansåg att det inte innebar några svårigheter för en manlig anställd att ta ut partiell vårdledighet. Män och kvinnor var samstämmiga i sina bedömningar av både kvinnors och mäns möjligheter att ta ut partiell vårdledighet. En viss skillnad mellan männens och kvinnornas svar när det gällde manliga anställdas möjligheter att ta ut partiell vårdledighet noterades visserligen år 2004: andelen kvinnor som inte såg några svårigheter var då större än nu, men skillnaderna mellan mäns och kvinnors bedömningar har jämnat ut sig, så att numera mindre än hälften av både männen och kvinnorna tror att män utan svårighet skulle kunna ta ut partiell vårdledighet.

6 HUR JÄMSTÄLLDHETEN FÖRVERKLIGAS I ARBETSFÖRDELNINGEN OCH BESLUTSFATTANDET INOM FAMILJEN

- Arbetsfördelningen inom familjen följer fortfarande ett ganska traditionellt mönster. I de flesta familjerna är det mamman som ansvarar för hemarbetet, i synnerhet för klädtvätt och strykning samt för matlagningen på vardagar.
- Till pappans ansvar hör oftast underhåll av fordon samt reparationer och ombyggnader i hemmet.
- Oavsett ålder och utbildning upplever kvinnor betydligt oftare än män att de har alltför stort ansvar för hemarbetet.
- Fördelningen av hemarbetet är den fråga som oftast ger upphov till meningsskiljaktigheter inom familjen.
- Både ensamstående män och kvinnor har samma uppfattningar om vilka begränsningar familjeliv eller parförhållande skulle innebära för deras del. År 2008 uppgav ensamstående kvinnor att ett parförhållande i första hand skulle begränsa deras fritidssysselsättningar, medan männen uppgav att ett parförhållande skulle begränsa deras valmöjligheter i livet.

I detta kapitel granskas hur arbetsfördelningen och ansvaret för olika uppgifter fördelas inom familjen, vilka frågor som ger upphov till de flesta meningsskiljaktigheterna i familjens beslutsfattande och hurdana svar ensamstående kvinnor och män gav på påståenden om parförhållanden och familjeliv.

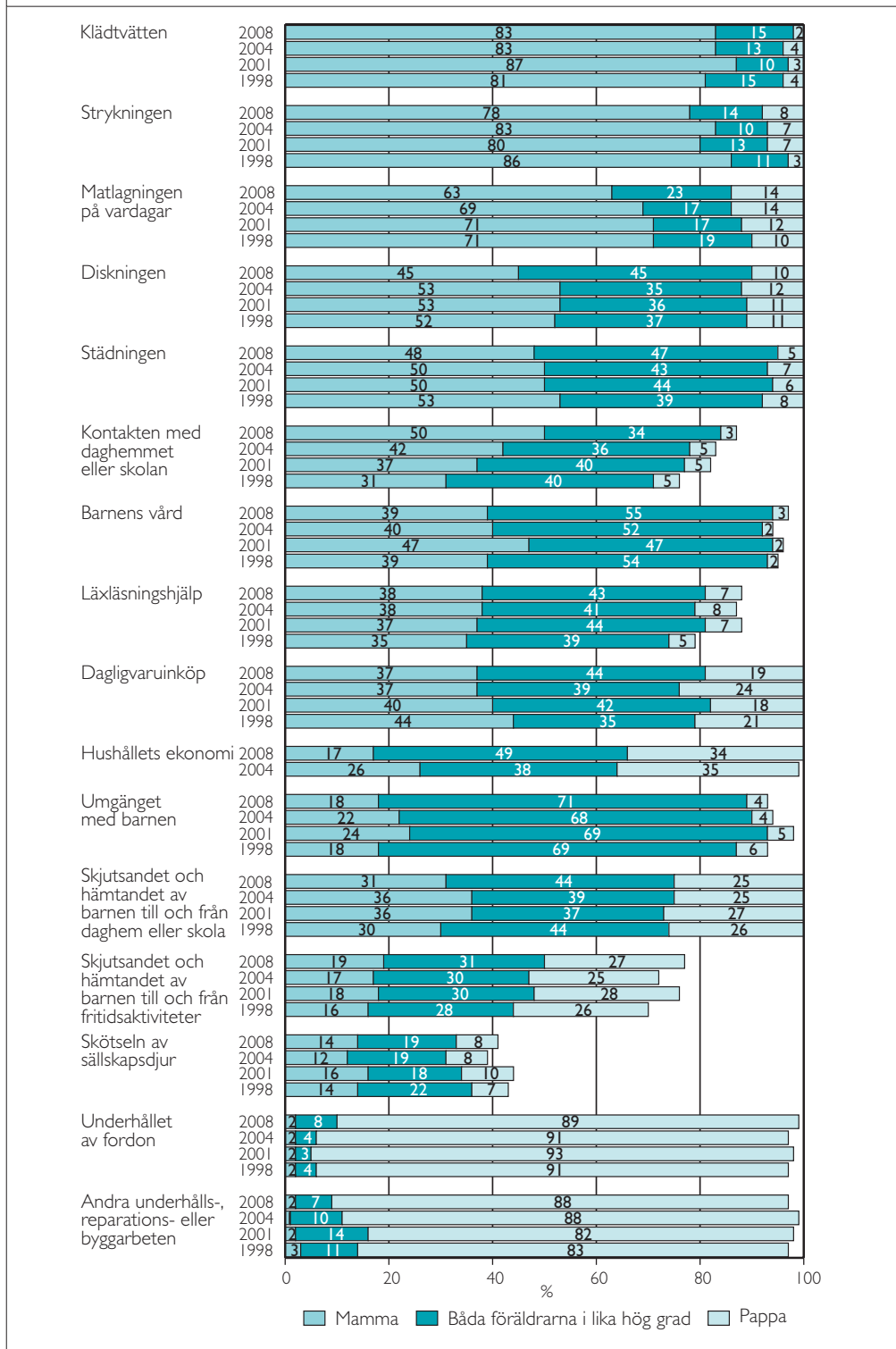
Arbetsfördelningen inom familjen

Nedan granskas först arbetsfördelningen inom familjen. Frågorna har ställts i samma form vid alla undersökningstidpunkter. Frågan om skötseln av familjens ekonomi har ställts endast 2004 och 2008. I hushåll där det stadigvarande bodde två föräldrar med barn under 18 år fick svarspersonen ange vilken familjemedlem som oftast ansvarade för olika hemarbeten. Svarsalternativen var "mamma", "pappa", "båda föräldrarna i lika hög grad", "barnet/barnen (eller ett eller flera av barnen)", "någon annan hushållsmedlem" och "inte tillämplig". I familjer med barn i åldern 7–17 år fick svarspersonen ange vem som ansvarar för att barnen gör sina läxor. I familjer med barn under skolåldern frågades vem som ansvarar för vården av barnen. I figur 30 anges fördelningen endast för föräldrarnas del, eftersom barn eller andra hushållsmedlemmar sällan hade huvudansvaret för hemarbetet. Bland annat frågan om vem som sköter sällskapsdjuren besvarades ofta med alternativet "inte tillämplig", eftersom ungefär hälften av svarspersonerna inte hade några sällskapsdjur. I familjer med sällskapsdjur var det i ett fall av tio något av barnen som ansvarade för skötseln av djuret. En annan fråga som inte heller gällde alla hushåll gällde vem som sköter skjutsandet till och från fritidsaktiviteter, eftersom alla barn inte deltog i aktiviteter utanför hemmet och många inte behövde någon skjutsning.

Mamman har huvudansvaret för klädtvätten och strykningen samt matlagningen på vardagar. Också diskningen, städningen och kontakterna med dagvården och skolan är till största delen på mammans ansvar, även om föräldrarna delar på ansvaret i många familjer. De uppgifter där mamman och pappan oftast delar på ansvaret är vården av barnen, läxläsningen, dagligvaruinköpen, umgänget med barnen samt skjutsningen av barnen till och från dagvården eller skolan. I de familjer där man inte delar på ansvaret för dessa uppgifter ligger ansvaret mycket oftare på mamman än på pappan.

Papporna har nästan ensamma ansvaret för underhåll av fordon och andra underhålls-, reparations- och byggarbeten i hemmet. Skötseln av familjens ekonomi samt skjutsandet och hämtandet av barnen till och från olika fritidsaktiviteter hör till de uppgifter där det är åtminstone något vanligare att föräldrarna delar på ansvaret än att pappan ensam ansvarar för uppgiften.

Figur 30. Fördelningen av ansvaret för hemanarbetet i familjer med två försörjare som har barn under 18 år. Vem som oftast ansvarar för:

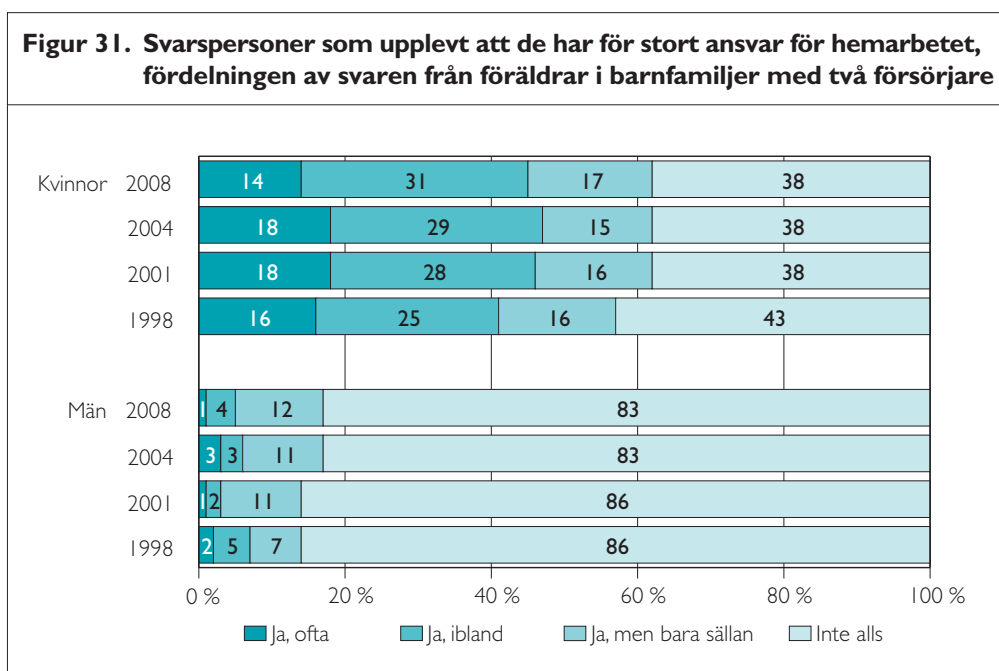

De största förändringarna under de senaste tio åren verkar ha skett i fråga om strykning, matlagning, kontakten med skola och daghem, dagligvaruinköp samt skötseln av familjens ekonomi.

- Mammornas ansvar för strykningen har minskat med 8 procentenheter, samtidigt som pappornas ansvar har ökat med 5 procentenheter.
- Andelen svars personer som anger att mamman ensam ansvarar för matlagningen på vardagar har minskat med 8 procentenheter, medan andelen som anger att föräldrarna delar på ansvaret eller att pappan ansvarar för matlagningen har ökat med 4 procentenheter.
- Ansvaret för kontakten med skolan och dagvården ligger i allt större utsträckning på mamman. För tio år sedan hade mamman huvudansvaret för kontakten i tre familjer av tio, medan mamman nu ansvarar för kontakten i hälften av familjerna.
- Andelen pappor som ensamma ansvarar för dagligvaruinköpen är lika låg som i slutet av förra årtiondet, men mammornas ansvar har minskat, eftersom föräldrarna numera delar på ansvaret i nästan varannan familj.
- Frågan om skötseln av familjens ekonomi har ställts endast 2004 och 2008. Under den mellanliggande tiden har mammornas huvudansvar minskat och föräldrarnas gemensamma ansvar ökat i motsvarande grad, medan pappornas ansvar har förblivit oförändrat.
- Arbetsfördelningen inom familjen har blivit jämställdare när det gäller diskning, strykning och dagligvaruinköp samt matlagningen på vardagar.

I familjer med två vårdnadshavare och minderåriga barn fick svars personerna också säga om de tyckte sig ha en alltför stor del av ansvaret för hemarbetet.

Närmare hälften av kvinnorna och 5 % av männen upplever att de ofta eller ibland har alltför stort ansvar för hemarbetet. På den punkten har det inte skett några förändringar under de senaste tio åren (se figur 31). Svaren påverkas inte av svars personens ålder eller utbildning, även om det finns vissa tecken på att fördelningen av hemarbetet börjar bli jämnare inom åldersgruppen under 35 år.

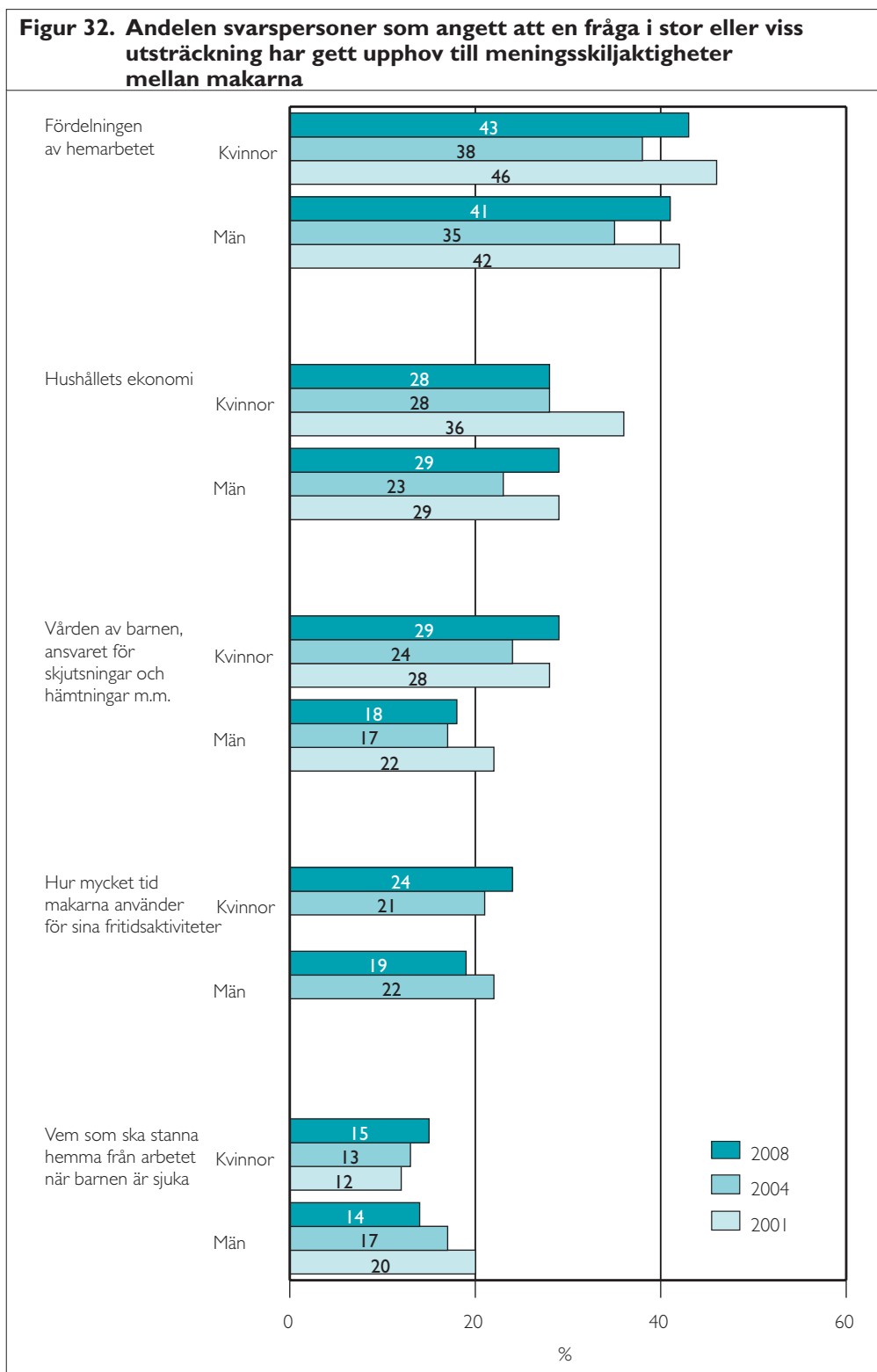
Beslutsfattandet i familjens interna angelägenheter

Svarepersonerna ombads även ange vilka frågor som (i stor utsträckning, i viss utsträckning, inte alls) kunde ge upphov till meningsskiljaktigheter i familjen: fördelningen av hemarbetet, vården av barn, vem som ska stanna hemma från arbetet när barnen är sjuka, hur mycket tid makarna använder för sina fritidsaktiviteter samt hushållets ekonomi. Frågan om hur hemarbetet ska fördelas är den största källan till meningsskiljaktigheter inom familjen (se figur 32). I ungefär fyra familjer av tio ansåg både kvinnorna och männen att fördelningen av hemarbetet ger upphov till meningsskiljaktigheter i stor eller viss utsträckning.

Hushållets ekonomi gav i stor eller viss utsträckning upphov till meningsskiljaktigheter i mer än var fjärde familj. Inga större skillnader mellan kvinnors och mäns bedömningar kunde noteras. Bedömningarna har varierat något under olika år. Enligt kvinnornas bedömning förekommer meningsskiljaktigheter inte lika ofta nu som år 2001.

När det gäller meningsskiljaktigheter om barnens vård finns det skillnader mellan kvinnors och mäns bedömning av situationen. Fler kvinnor än män anser att det förekommer problem vid fördelningen av ansvaret för vården av barnen.

Frågan om vem som ska bli hemma från arbetet när barnen är sjuka ger idag upphov till meningsskiljaktigheter i var sjätte familj. På denna punkt har kvinnors och mäns bedömningar blivit mer samstämmiga sedan 2001, då ungefär

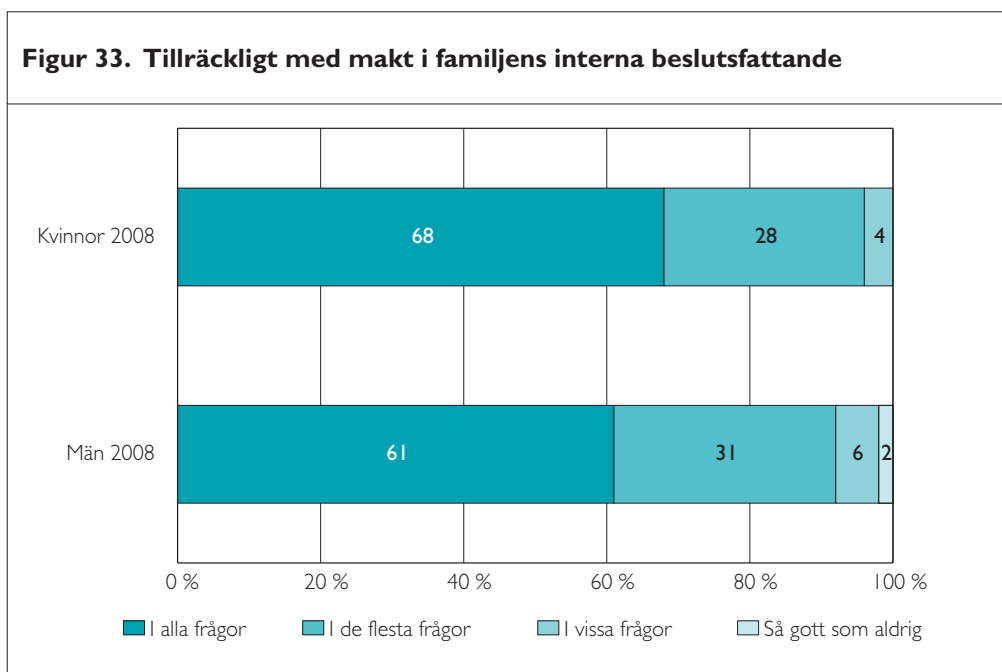

var tionde kvinna och var femte man sade att frågan gav upphov till meningsskiljaktigheter inom familjen.

Frågan om hur mycket tid makarna använder på sina fritidsaktiviteter har ställts endast 2004 och 2008. Ungefär en femtedel av svarspersonerna anser att detta är en sak som ger upphov till meningsskiljaktigheter i familjen. Åsikten delas av något fler kvinnor än män.

I 2008 års studie tog man in en ny fråga som gällde beslutsfattandet inom familjen. Gifta och samboende personer fick svara på frågan om de ansåg sig ha tillräckligt med makt i familjens interna beslutsfattande. Med familjens interna beslutsfattande avses t.ex. beslut i frågor som gäller fördelningen av hemarbetet, barnuppfostran och hushållets ekonomi. Följande fyra svarsalternativ gavs: 1) ja, i alla frågor, 2) ja, i de flesta frågor, 3) ja, i vissa frågor, och 4) så gott som aldrig.

Största delen av svarspersonerna upplevde sig ha tillräckligt med makt i familjens beslutsfattande i alla frågor eller i de flesta frågorna, en åsikt som delades av flera kvinnor än män (se figur 33).

Ensamståendes uppfattningar om parförhållande och familjeliv

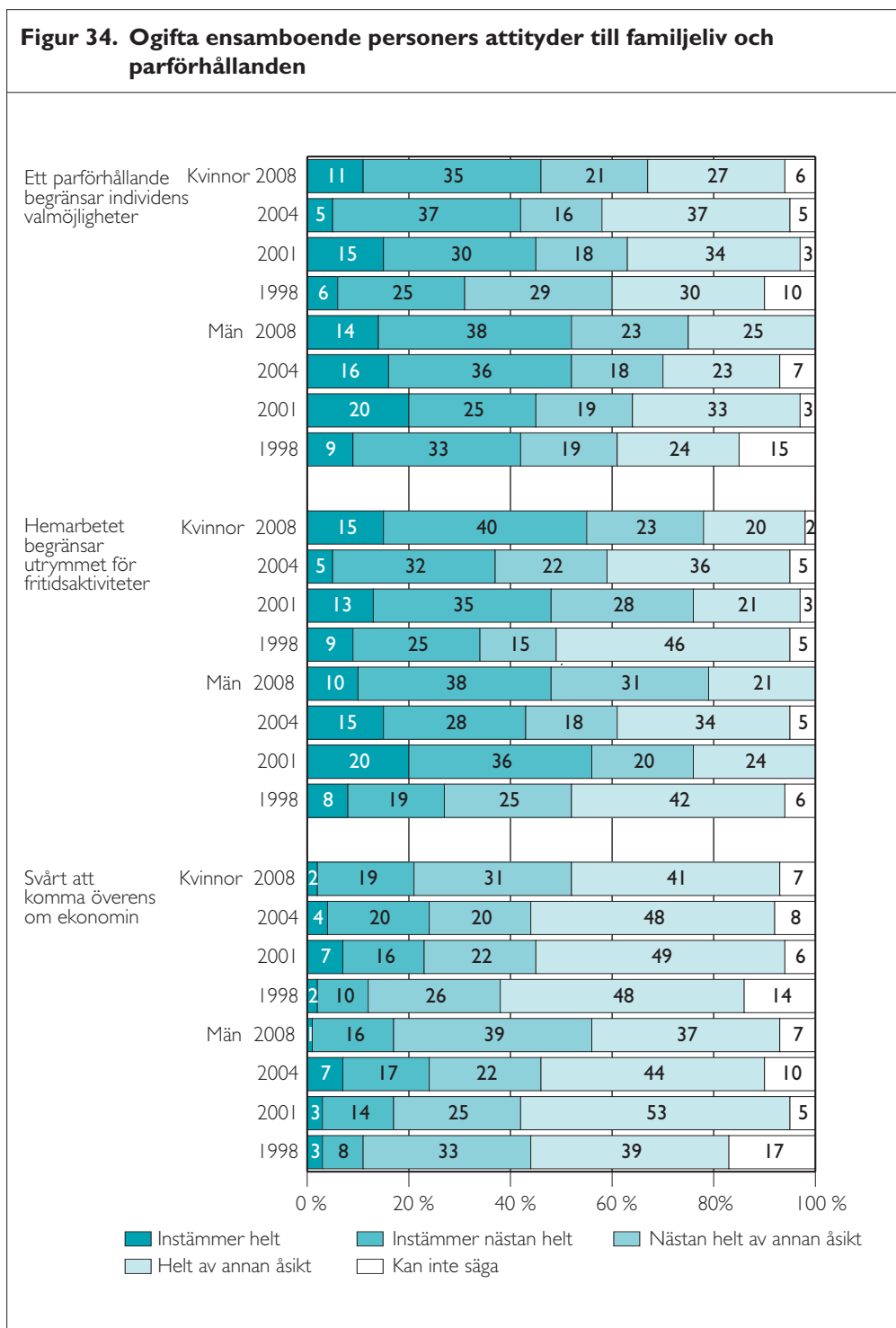
I studien utreddes också ensamstående personers uppfattningar om vilken inverkan familjeliv och parförhållande har på en individs liv. Inställningen till parförhållande och familj utreddes med hjälp av följande tre påståenden:

- "Ett parförhållande begränsar individens valmöjligheter"
- "Familjeliv innebär hemarbete som begränsar utrymmet för fritidsaktiviteter"
- "I en familj skulle det vara svårt att komma överens om ekonomin".

Svarspersonerna fick ta ställning till påståendena med hjälp av svarsalternativen "instämmer helt", "instämmer nästan helt", "i stort sett av annan åsikt" och "helt av annan åsikt". Nedan analyseras de svar som gavs av ensamstående personer som helt eller nästan helt instämde i de olika påståendena.

Knappt hälften av kvinnorna och lite mer än hälften av männen instämde helt eller nästan helt i att ett parförhållande begränsar individens valmöjligheter (se figur 34). Andelen kvinnor som anser att ett parförhållande begränsar valmöjligheterna har ökat med 15 procentenheter från 1998 till 2008. Motsvarande ökning för männens del var 10 procentenheter.

En större andel kvinnor än män anser att familjelivet skulle innebära att hemarbetet begränsade deras möjligheter till fritidsaktiviteter, vilket inte är förvånande då man beaktar att det i familjerna oftare var kvinnorna än männen som upplevde sig ha alltför stort ansvar för hemarbetet (se figur 31). Ungefär en femtedel av de ensamstående kvinnorna och männen delar uppfattningen att skulle vara svårt att komma överens om ekonomin i ett parförhållande. Situationen har förändrats sedan 1998, då bara en tiondel av kvinnorna och männen delade denna åsikt.

7 OSAKLIGT BEMÖTANDE, SEXUELLA TRAKASSERIER OCH RÄDSLÅ FÖR VÅLD

- En större andel kvinnor än män råkar ut för nedlåtande eller nedvärderande bemötande från det motsatta könet inom arbete, studier eller organisationsliv.
- Under de två senaste åren har varannan kvinna i åldern 15–34 år råkat ut för sexuella trakasserier. Ökningen har varit störst bland kvinnor i åldern 35–54 år. I de flesta fallen har trakasseraren varit en för kvinnan okänd man.
- Vid sexuella trakasserier i arbetsmiljön är trakasseraren i de flesta fallen en manlig arbetskamrat eller kund, sällan chefen.
- 12 % av kvinnorna och 5 % av männen är ofta eller åtminstone ibland rädda för att råka ut för våld i arbetet.

I detta kapitel tar vi först upp svarspersonernas upplevelser av nedlåtande eller nedvärderande bemötande från det motsatta könet. Därefter granskar vi erfarenheterna av sexuella trakasserier och rädslan för våld i olika vardagliga sammanhang i arbetet, på fritiden och i familjekretsen.

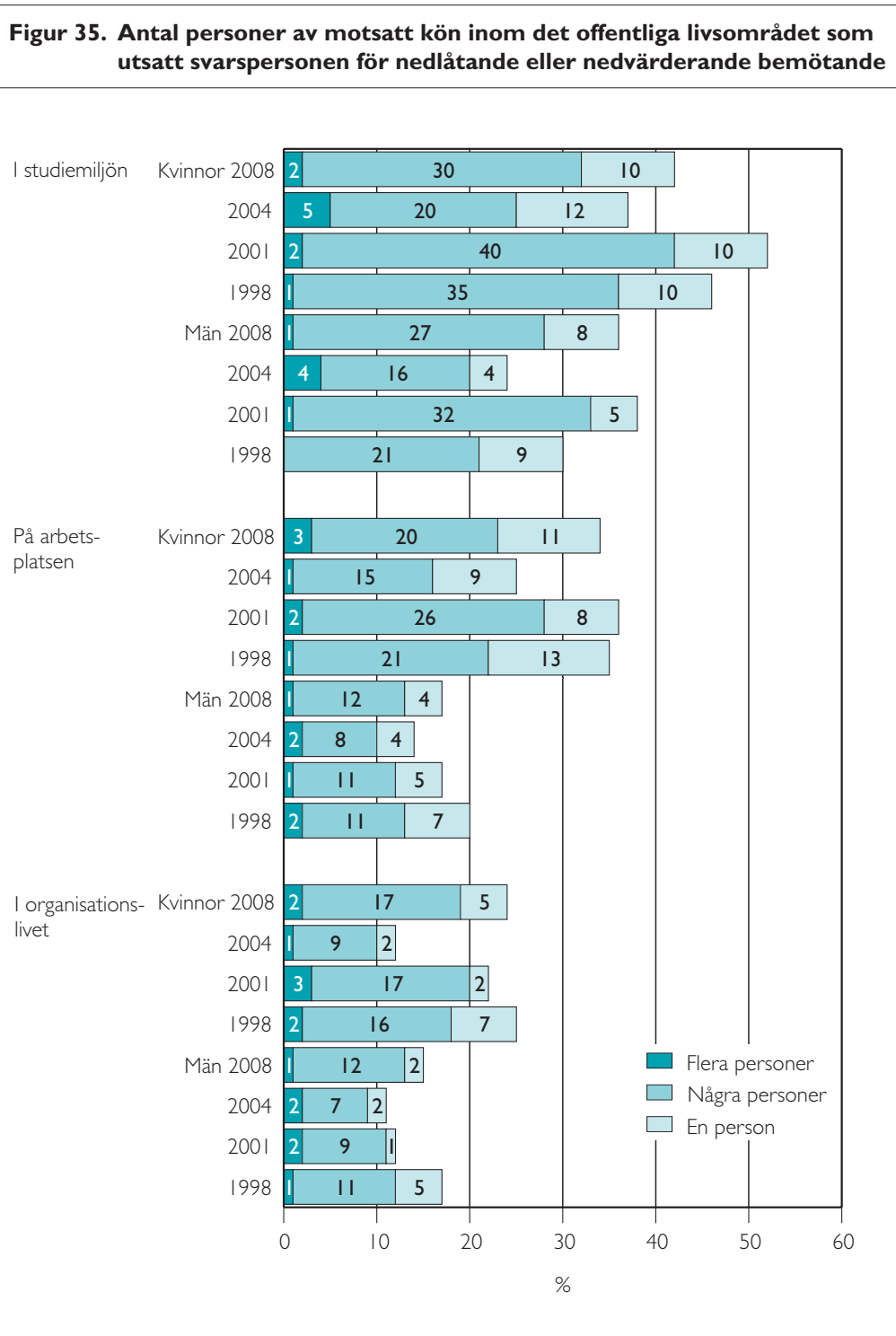
Nedlåtande bemötande från det motsatta könet

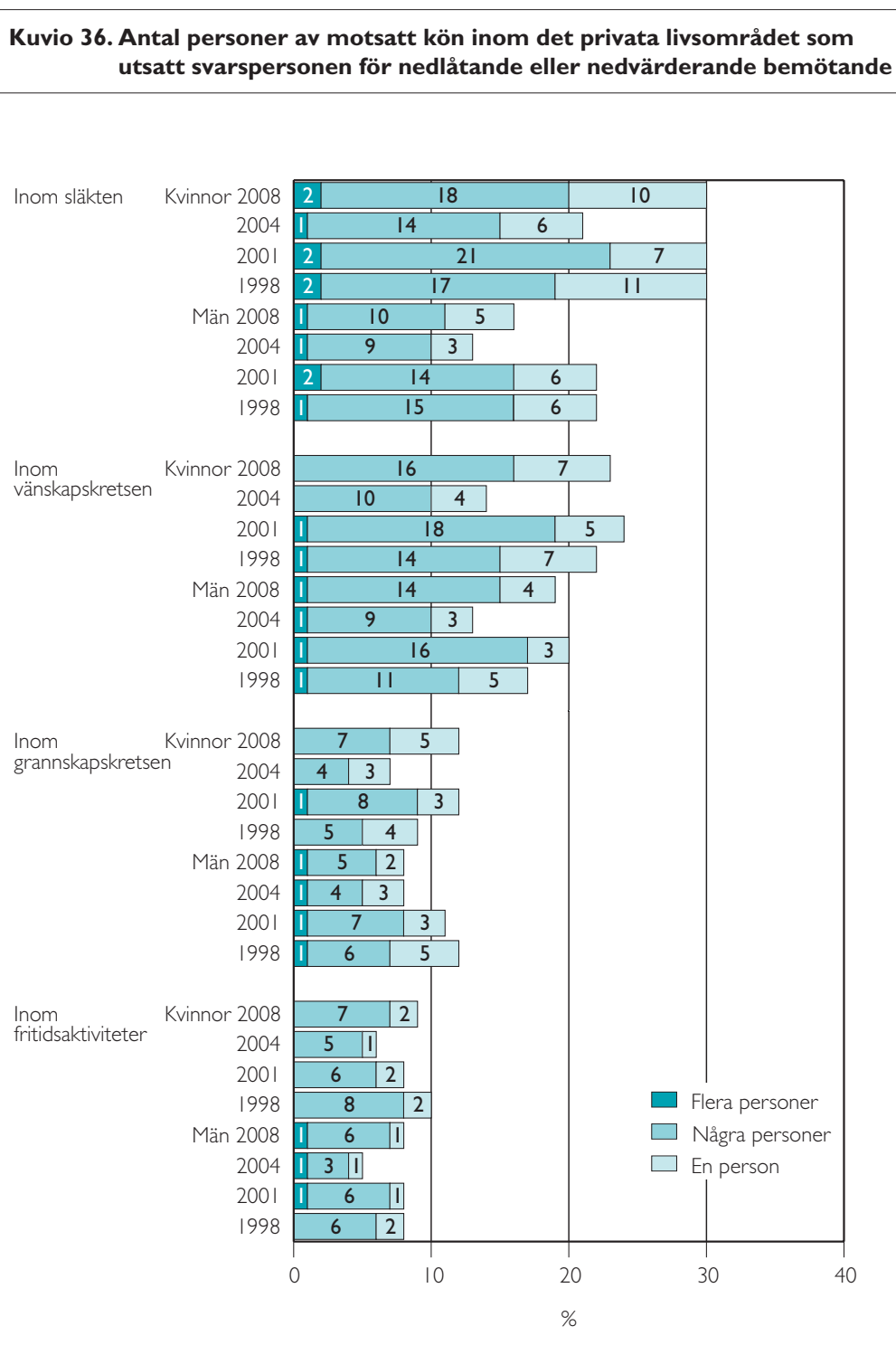
Vid alla fyra undersökningstidpunkter har svarspersonerna tillfrågats om de inom något livsområde råkat ut för representanter för det andra könet som åtminstone ibland förhåller sig nedlåtande eller nedvärderande till det de säger eller föreslår. Frågan gällde situationen på arbetsplatsen, i studiemiljön, organisationslivet, fritidsaktiviteter, grannskapet, släkten och vänskapskretsen. Situationen inom det offentliga respektive privata livsområdet beskrivs i figurerna 35 och 36. I analysen har man utelämnat svaren från de personer som uppger att frågan inte är tillämplig i deras fall. Svartalernativet "Frågan är inte tillämplig" togs med av den anledning att det på förhand inte var möjligt att veta vilka svarspersoner som t.ex. var aktiva i organisationslivet. Med hjälp av detta svartalernativ har man samtidigt kunnat bilda en separat kategori för organisationsaktiva och ange hur stor andel av dem som har utsatts för nedvärderande bemötande. Frågan om situationen på arbetsplatsen ställdes endast till heltidsarbetande löntagare, medan frågan om bemötandet i studiemiljön endast ställdes till skolelever och studerande på heltid. De övriga frågorna ställdes till alla svarspersoner.

Inom det offentliga livsområdet var studiemiljön det område där det oftast rapporterades nedlåtande eller nedvärderande bemötande (se figur 35). 42 % av kvinnorna och 36 % av männen har upplevt nedlåtande bemötande från en eller flera representanter för det motsatta könet. De variationer som förekommer i resultaten över tid följer inte något speciellt konsekvent mönster. I arbetsmiljön är det en betydligt större andel av kvinnorna än av männen som har råkat ut för nedvärderande bemötande från det motsatta könets sida. Andelen kvinnor som upplevt nedlåtande bemötande var dubbelt så stor som andelen män.

Även i organisationslivet är erfarenheter av nedlåtande bemötande betydligt vanligare bland kvinnor än bland män. Var fjärde kvinna och ungefär var sjätte man uppgav 2008 att de råkat ut för nedlåtande bemötande från det motsatta könets sida. Erfarenheterna under olika undersökningsår varierar: i organisationslivet var förekomsten av nedlåtande beteende störst 1998 och minst 2004.

På frågan om nedlåtande eller nedvärderande bemötande från det motsatta könets sida i privatlivet ombads svarspersonerna uppge från vilka personer eller i vilket sammanhang de upplevt denna typ av bemötande: från släkt och vänner, grannar och/eller i samband med fritidsaktiviteter. Nedlåtande och nedsättande bemötande var vanligast inom släktskapskretsen och minst vanligt inom olika fritidsaktiviteter (figur 36). Fler kvinnor hade blivit nedlåtande bemötta av sina manliga släktingar än vice versa: nästan var tredje kvinna och ungefär

var sjätte man hade råkat ut för nedlåtande bemötande från släktingar av motsatt kön. Andelen kvinnor som upplevt nedlåtande bemötande har varit relativt oförändrad över tid, med undantag för år 2004 då andelen kvinnor var lägre än vid de övriga uppföljningstidpunkterna. Andelen män som utsatts för nedlåtande bemötande var lägre år 2008 än åren 1998 och 2001.

Ungefär var femte svarsperson hade råkat ut för nedsättande och nedlåtande bemötande inom sin vänskapskrets, kvinnor något oftare än män. När man jämför de olika undersökningstidpunkterna med varandra avviker år 2004 åter i positiv riktning såtillvida att andelen kvinnor och män som hade utsatts för nedlåtande bemötande då var lägre än vid de andra tidpunkterna.

Nedlåtande bemötande från grannarnas sida rapporterades 2008 av ungefär var tionde svarsperson, kvinnor något oftare än män. I samband med fritidsaktiviteter förekom sällan nedlåtande bemötande: högst 10 % av både kvinnorna och männen hade upplevt nedlåtande bemötande från det motsatta könet i samband med sina fritidsaktiviteter. Andelen kvinnor och män som utsatts för nedlåtande bemötande från det motsatta könets sida har varit i stort sett oförändrad under alla uppföljningsår.

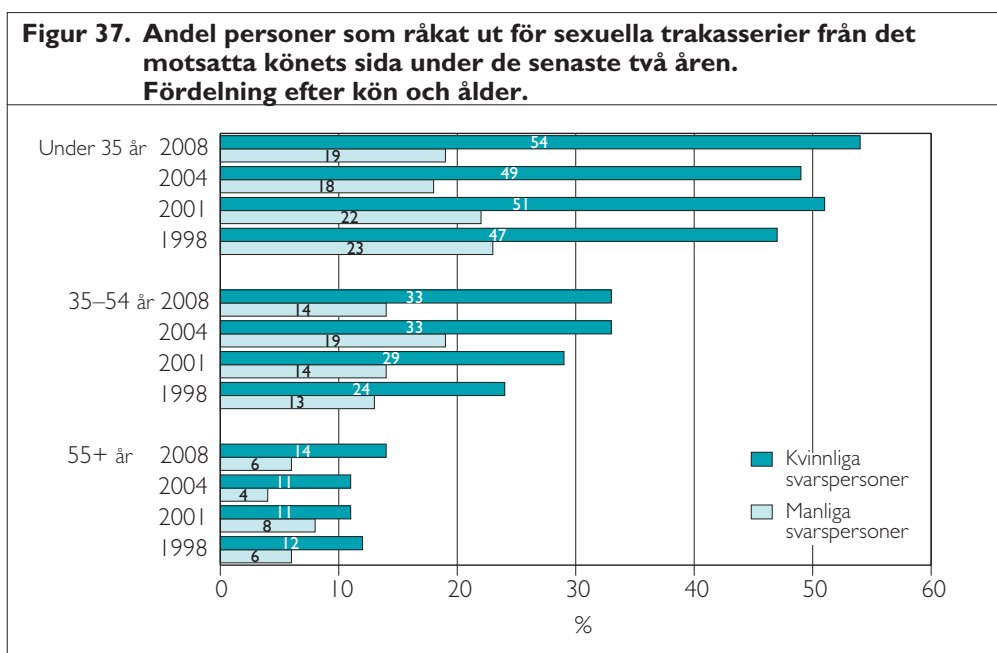
Sexuella trakasserier

En person kan utsättas för sexuella trakasserier från en representant för samma kön eller från en representant för det motsatta könet. I detta avsnitt tar vi först upp det vanligaste fallet av sexuella trakasserier, dvs. trakasserier som utförs av en person av motsatt kön. Med sexuella trakasserier avses här sexuellt beteende av icke-önskat och icke-ömsesidigt slag som riktar sig mot en representant för det motsatta könet och som kan innefatta någon grad av påtryckning. Alla de fyra barometerstudier som har genomförts har innehållit fyra frågor om erfarenheter av sexuella trakasserier som hänför sig till följande kategorier:

- osakliga kommentarer om ens kropp eller sexualitet
- sexuella inviter i osakliga sammanhang
- tvetydiga vitsar och fräcka anspelningar som upplevs som kränkande
- fysiska närmanden.

Svarspersonerna tillfrågades om de hade råkat ut för sexuella trakasserier under de senaste två åren och vem eller vilka som hade utfört trakasserierna.

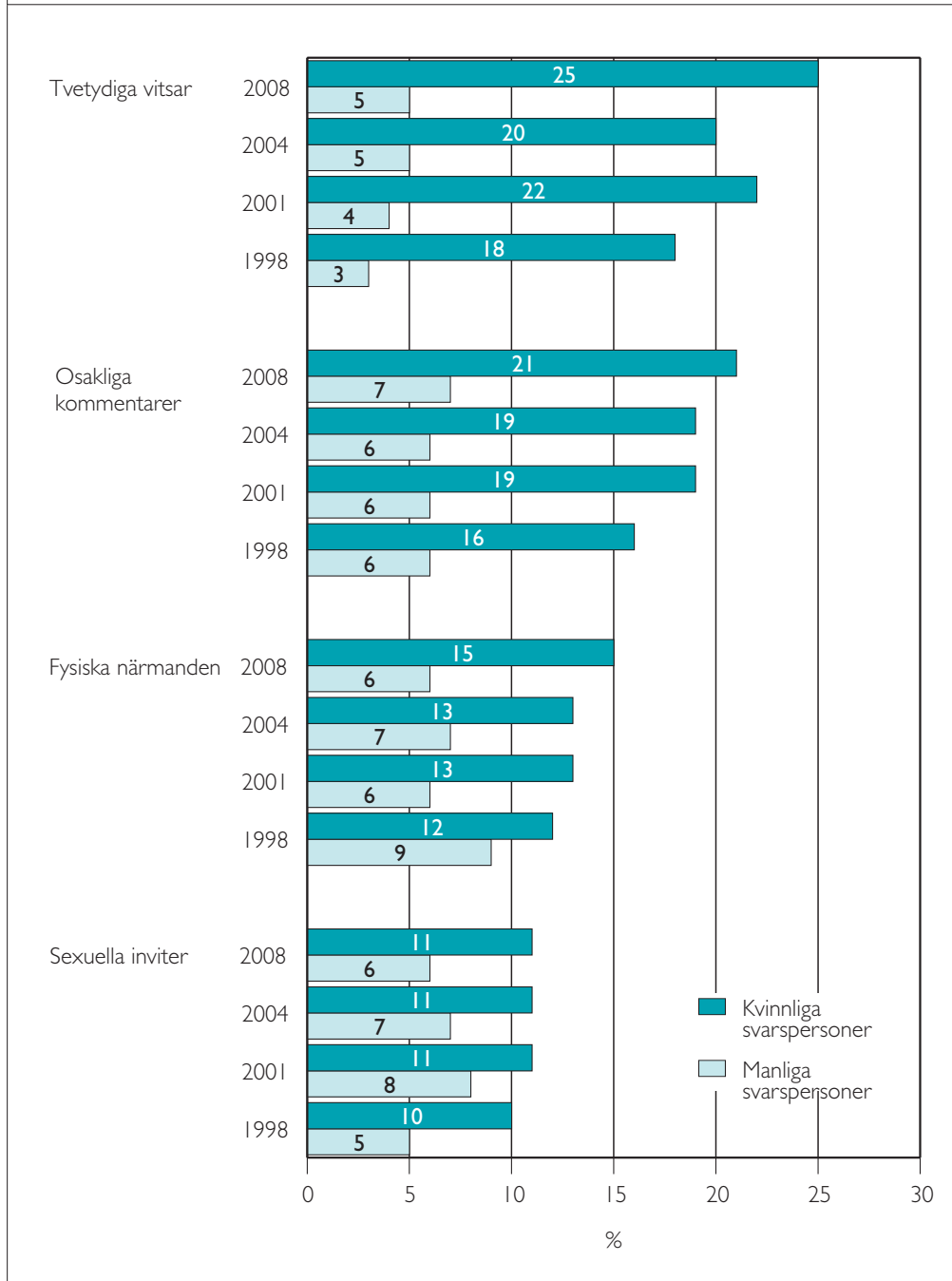
En tredjedel av kvinnorna har upplevt sexuella trakasserier under de två senaste åren. Bland männen var andelen 13 %. Situationen har varit oförändrad från 1998 till 2008 för både kvinnornas och männens del. Yngre personer råkar oftare ut för trakasserier än äldre personer (se figur 37). Andelen personer som utsatts för sexuella trakasserier var störst bland kvinnor i åldern 15–34 år: av dessa hade hälften råkat ut för sexuella trakasserier under de två senaste åren.

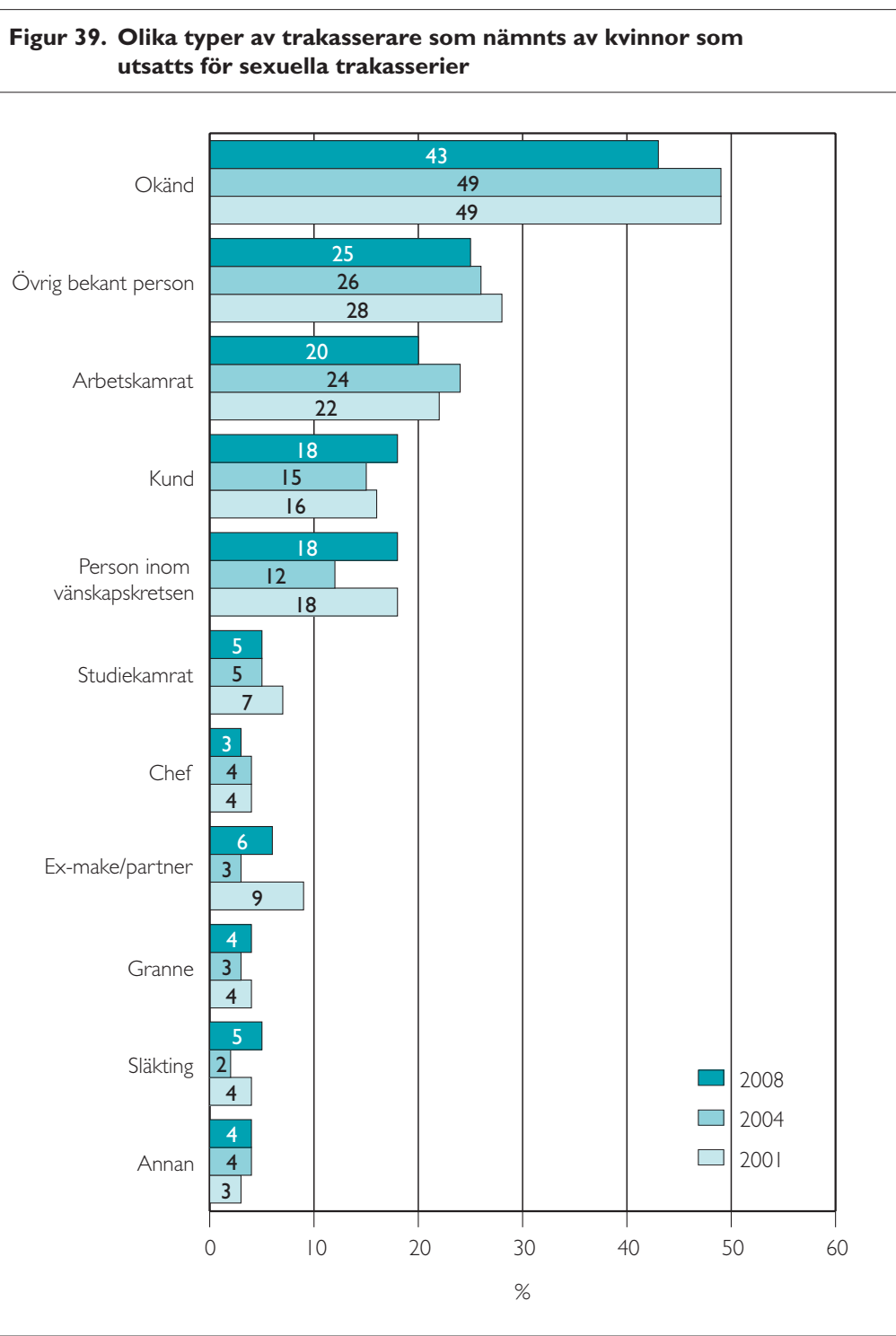

Andelen kvinnor som utsatts för sexuella trakasserier är oförändrad över tid i de yngsta och de äldsta åldersgrupperna. Däremot har andelen kvinnor i åldern 35–54 år som utsatts för sexuella trakasserier ökat klart under de gångna tio åren. I denna åldersgrupp har andelen kvinnor som utsatts för sexuella trakasserier ökat från en fjärdedel 1998 till en tredjedel 2008.

Olika typer av sexuella trakasserier förekommer i olika omfattning när det gäller trakasserier mot kvinnor, medan motsvarande variation inte förekommer för männens del (se figur 38). Ungefär var femte kvinna har under de två senaste åren råkat ut för tvetydiga vitsar eller fräcka anspelningar och osakliga kommentarer om sin kropp eller sexualitet. Mer än var tionde kvinna har utsatts för ovälkomna fysiska närmanden eller sexuella inviter. Andelen kvinnor som utsatts för ovälkomna fysiska närmanden eller sexuella inviter har varit oförändrad under de senaste tio åren. I stället var det fler kvinnor som hade råkat ut för tvetydiga vitsar av kränkande art eller osakliga kommentarer om sin kropp eller sexualitet år 2008 än tio år tidigare. Andelen män som utsatts för olika former av sexuella trakasserier har under hela uppföljningstiden varit under 10 procent.

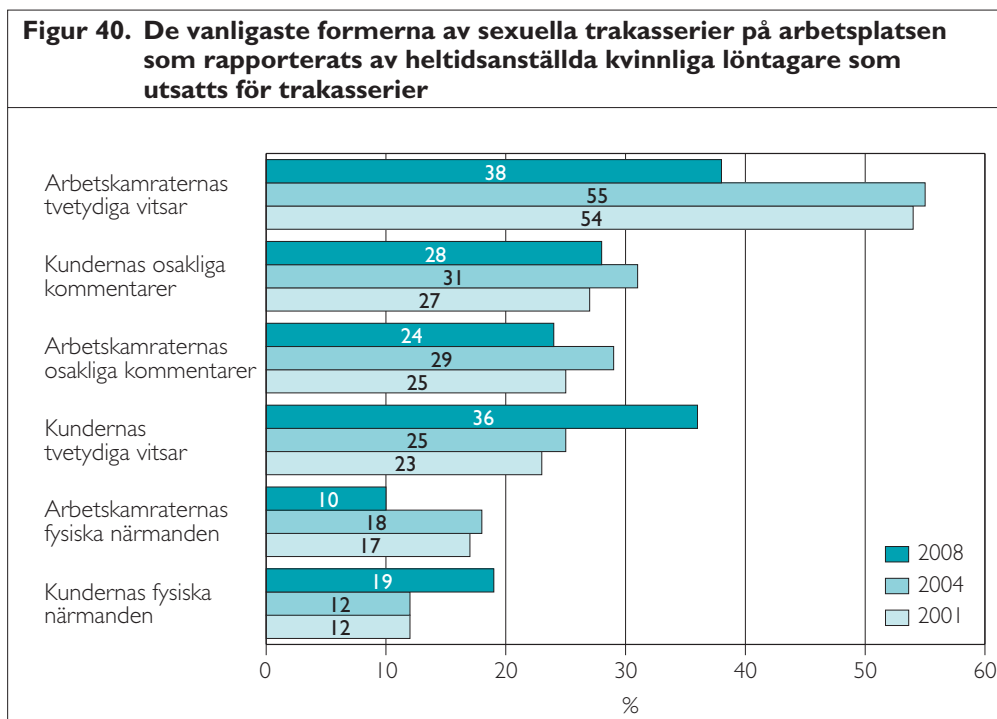
Figur 38. Andel personer som råkat ut för olika typer av sexuella trakasserier under de senaste två åren. Fördelning efter kön.

Figur 39 presenterar resultaten av de kvinnliga svarspersonernas svar på frågan vem eller vilka som hade utfört trakasserierna. Motsvarande resultat anges inte för männens del, eftersom antalet män som uppger att de utsatts för sexuella trakasserier är alltför litet för att ge ett tillförlitligt resultat. Både kvinnor och män uppger emellertid att trakasseraren oftast varit en för dem okänd person: av de kvinnor som hade utsatts för sexuella trakasserier uppgav närmare hälften att trakasseraren var en okänd man. I vart fjärde fall var trakasseraren en manlig bekant, och i vart femte fall en arbetskamrat, en kund eller en person i vänskapskretsen. Mindre än 10 procent av kvinnorna uppgav någon annan kategori av trakasserare. Familjemedlemmar, lärare och elever tas inte upp i figuren, eftersom mycket få trakasserare tillhörde dessa kategorier. Ordningföljden för de fem vanligaste kategorierna av trakasserare är oförändrad, fränsett att kvinnor numera uppger att trakasseraren lika ofta är en person inom deras vänskapskrets som en kund (18 %).

Figur 40 visar förekomsten av sexuella trakasserier i arbetsmiljön. Figuren visar andelen kvinnliga heltidslöntagare som råkat ut för någon form av sexuella trakasserier från manliga arbetskamrater eller kunder under åren 2001–2008 samt fördelningen av de vanligaste typerna av sexuella trakasserier i arbetsmiljön (tvetydiga vitsar, osakliga kommentarer, fysiska närmanden och sexuella inviter, se närmare ovan). Sexuella trakasserier från chefens sida har inte tagits med i figuren på grund av det ringa antalet uppgifter.

De former av sexuella trakasserier på arbetsplatsen som oftast nämndes var tvetydiga vitsar och fräcka anspelningar från manliga arbetskamrater. Detta har varit den vanligaste formen av trakasserier under alla år hittills, men från 2004 till 2008 har det skett en klar minskning. Till övriga delar är skillnaderna mellan de olika observationsåren inte statistiskt signifikanta, även om förekomsten av sexuella närmanden och tvetydiga vitsar från kunderna har ökat och förekomsten av sexuella närmanden från arbetskamraterna har minskat.

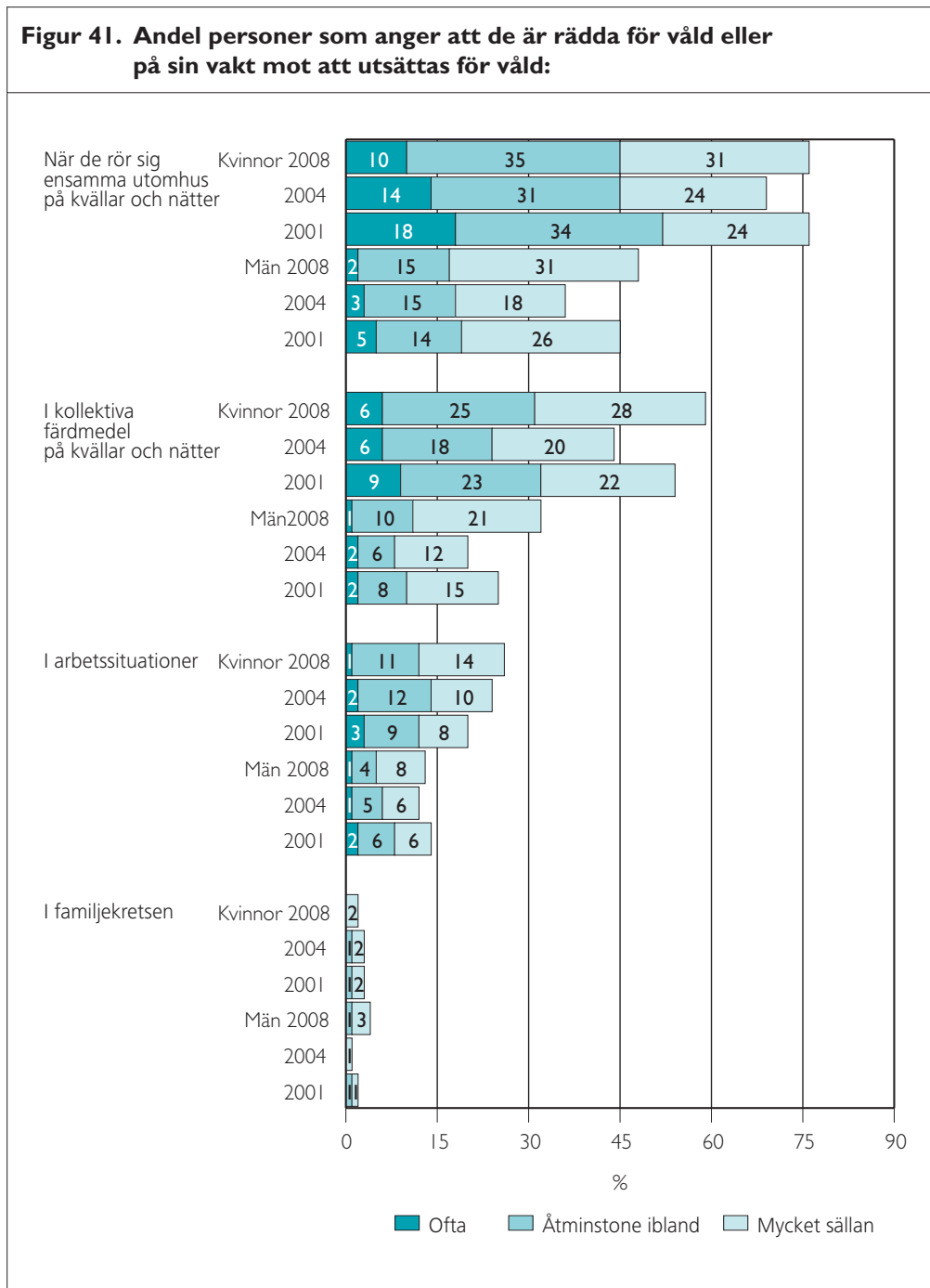
I 2008 års studie tog man även in en fråga om sexuella trakasserier från personer av samma kön. Tre procent av såväl männen som kvinnorna har utsatts för sexuella trakasserier från personer av samma kön.

Rädsla för våld

De intervjuade tillfrågades om de var rädda för att bli utsatta för våld och om de av den orsaken var på sin vakt. Frågan om rädslan för våld när man rör sig ensam utomhus på kvällar och nätter har ställts i alla fyra jämställdhetsbarometrar. De övriga frågorna om rädsla för våld (i kollektiva färdmedel på kvällar och nätter, i arbetet eller i familjekretsen) togs med först i 2001 års studie. Svartalernativet "Frågan är inte tillämplig" har utelämnats ur de fördelningar som presenteras här. Ingen av svarspersonerna gav svaret "Kan inte säga".

En större andel kvinnor än män är rädda för att utsättas för våld i alla de situationer som frågorna gällde (se figur 41). Både kvinnor och män är mest rädda när de rör sig ensamma utomhus eller åker kollektivt under kvällstid eller på natten. I 2008 års studie uppgav hälften av kvinnorna och en femtedel av männen att de var rädda för våld eller att de ofta eller ibland var på sin vakt när de rörde sig utomhus under kvällstid. Andelen personer som uppgav att de ofta är rädda har minskat under de senaste sju åren. Andelen har minskat från 18 % för kvinnorna och 5 % för männen i 2001 års studie till 10 % för kvinnorna och 2 % för männen i 2008 års studie. I den senaste studien uppgav var tredje kvinna och var tionde man att de ofta eller ibland är rädda för att utsättas för våld i kollektiva färdmedel. Andelarna var lika stora även år 2001.

De svarspersoner som uppgav att de ofta eller ibland var rädda för att utsättas för våld när de åkte kollektivt eller rörde sig ensamma utomhus på kvällarna fick besvara tillägsfrågan om de hade tvingats dra ned på sina kvällsaktiviteter eller åka taxi på kvällar och nätter på grund av att de var rädda. Ungefär en fjärdedel av kvinnorna och lite mindre än en tiondedel av männen uppgav att de dragit ned på sina kvällsaktiviteter, medan 59 % av kvinnorna och 27 % av männen uppgav att de använt sig av taxi på grund av att de var rädda för att utsättas för våld. Dessa andelar är ungefär lika stora som 2001, men andelen kvinnor som tar taxi på kvällar och nätter för att de är rädda har ökat märkbart.

I 2008 års studie uppgav 12 % av kvinnorna och 5 % av männen att de ofta eller åtminstone ibland i sitt arbete var på sin vakt eller rädda för att utsättas för våld (se figur 41). Andelen kvinnor som inte alls är rädda i sitt arbete har minskat från 80 % i 2001 års studie till 74 % i 2008 års studie. Rädslan för att utsättas för våld i familjekretsen är liten jämfört med rädslan för våld i det offentliga livsområdet. Två procent av kvinnorna och fyra procent av männen uppgav att de åtminstone ibland var rädda att utsättas för våld eller tvungna att vara på sin vakt i familjekretsen.

8 SAMMANFATTNING

Jämställdheten i samhället och arbetslivet

När det gäller kvinnors och mäns ställning i samhället bedömer de flesta att männen fortfarande har en bättre ställning än kvinnorna. Fler kvinnor än män delar denna åsikt, men också bland männen anser majoriteten att männens ställning i samhället är klart bättre eller något bättre än kvinnornas. Ett tecken på en förändring i riktning mot ökad jämställdhet är att det under de senaste tio åren har skett en viss minskning av andelen kvinnor och män som anser att männens ställning är mycket bättre än kvinnornas.

Det stora flertalet av svarspersonerna anser att ett aktivare kvinnligt deltagande i politiken är nödvändigt för att bredda den politiska sakkunskapen. Majoriteten av svarspersonerna instämmer också helt eller nästan helt i att det skulle vara till nytta för företagen och näringslivet, om det fanns fler kvinnor på ledande poster. Denna åsikt delas oftare av kvinnor än av män: ungefär hälften av kvinnorna och inte fullt en tredjedel av männen delar helt denna åsikt.

Kvinnor och män har olika syn på frågan om kvinnor och män har samma möjligheter i arbetslivet. Mer än hälften av männen, men bara en tredjedel av kvinnorna anser att kvinnorna har lika bra eller nästan lika bra ställning i arbetslivet som männen. Kvinnor anser också oftare att arbetsmarknadsorganisationerna borde arbeta aktivare för att undanröja obefogade löneskillnader mellan könen och att arbetsgivarnas kostnader för familjeledigheterna borde delas jämnare mellan kvinnodominerade branscher och mansdominerade branscher.

Bland löntagarna är det en större andel av männen än av kvinnorna som anser att jämställdhetsarbetet på deras arbetsplats har lyckats bra. Skillnaden mellan kvinnliga och manliga löntagares åsikter i denna fråga är tydlig och kan ses inom både den offentliga sektorn och den privata sektorn. Betydligt flera kvinnor än män upplever att deras könstillhörighet är dem till förfång på arbetsplatsen, främst i fråga om lönesättningen, värdesättningen av yrkeskunnandet och karriärmöjligheterna. En sammantagen analys av alla de nackdelar som löntagarna rapporterade att de hade upplevt i sitt arbete 2008 på grund av sin könstillhörighet visade att största delen (80 %) av männen, men bara 39 % av kvinnorna inte hade upplevt några som helst nackdelar. Andelarna har förblivit relativt oförändrade under de senaste tio åren, men har ökat bland kvinnor med hög utbildningsnivå.

Studerande och skolelever ger högre betyg för jämställdhetsläget i studiemiljön än vad löntagarna ger för läget på sina arbetsplatser, trots att andelen som utsatts för nedlåtande behandling från det motsatta könets sida är större bland studerande än bland löntagare. Andelen män/pojkar som upplever att deras könstillhörighet är dem till förfång i studierna är större än motsvarande andel bland kvinnorna/flickorna. Bland kvinnorna/flickorna har olägenheterna minskat

under de senaste tio åren, samtidigt som de förblivit i stort sett oförändrade bland männen/pojkarna.

Jämställdheten inom familjen och inställningen till familjeledigheter inom arbetslivet

Arbetsfördelningen inom familjen följer alltjämt ett ganska traditionellt mönster: det är oftast mammorna som har huvudansvaret för klädvätt och strykning samt matlagningen under vardagar, medan papporna ansvarar för service och underhåll av fordon samt reparationer och underhåll i hemmet. En betydligt större andel kvinnor än män upplevde att de fick ta alltför stort ansvar för hushållsarbetet. Frågan om fördelningen av hemarbetet gav ofta upphov till meningsskiljaktigheter. Också ensamstående kvinnor som ombads bedöma vilken inverkan ett parförhållande skulle ha på deras liv sade att hemarbetet skulle begränsa deras fritidsaktiviteter. Både kvinnor och män anser dock att de har makt att påverka beslutsfattandet inom familjen.

Majoriteten av både kvinnor och män anser att männen bör delta mer i vården och uppfostran av barnen. Bland manliga löntagare är det en större andel än tidigare som anser att det blivit lättare att stanna hemma från arbetet när barnen är sjuka. Männen anser dock att det är lättare för en kvinna än för en man att stanna hemma med barnet. Även i praktiken är det oftare kvinnorna som stannar hemma när barnen är sjuka.

Mer än hälften av kvinnorna och männen anser att arbetsgivarna inte gör tillräckligt för att uppmuntra papporna att ta familjeledigt. Enligt löntagarna ställer sig arbetsgivarna positivast till moderskaps- och faderskapsledigheter och mammornas föräldraledigheter. På denna punkt verkar situationen enligt löntagarnas bedömning varken ha blivit lättare eller svårare sedan 2001. Ju längre familjeledighet det är fråga om, desto svårare bedöms det vara att ordna ledigt från arbetet. Inom den offentliga sektorn upplevs inställningen till familjeledigheter vara positivare än inom den privata sektorn.

Även om det under de senaste sju åren har blivit lättare att ta vårdledigt och för pappor att ta föräldraledigt, är inställningen till dessa former av familjeledigheter ännu inte lika positiv inom den privata sektorn som inom den offentliga sektorn. Inom privatsektorn var det betydligt mindre än hälften av löntagarna som bedömde att en manlig anställd utan några som helst svårigheter skulle kunna ta föräldraledigt eller vårdledigt. Dessa bedömningar pekar på att systemet med föräldra- och vårdledighet för män ännu inte har fått en helt etablerad ställning inom den privata sektorn. Också när det gäller partiell vårdledighet för män tycks inställningen vara negativare inom privatsektorn än inom offentliga sektorn.

Frågor med anknytning till sexualitet

En större andel kvinnor än män uppger att de utsatts för nedlåtande attityder och sexuella trakasserier från det motsatta könets sida. I arbetsmiljöer utsätts kvinnor oftast av sexuella trakasserier från manliga arbetskamrater eller kunder, medan trakasserarens identitet vid incidenter utanför arbetet oftast är okänd.

Sexualiteten framhävs alltför mycket i olika sammanhang, anser största delen av svarspersonerna. De flesta anser att TV, internet, reklam och underhållning har alltför stort inflytande över barns och ungdomars uppfattningar om frågor som gäller sexualitet. Mer än tre fjärdedelar av kvinnorna och över hälften av männen anser att man bör begränsa utomhusreklam som avbildar nakna eller nästan nakna människokroppar. Majoriteten av svarspersonerna anser också att många av de småflickskläder som finns i handeln är alltför sexiga.

En av frågorna gällde rädslan att bli utsatt för våld när man rör sig utomhus på kvällar och nätter och rädslan för våld i arbetet och familjekretsen. Rädsla för våld är vanligare bland kvinnor än bland män. De situationer där svarspersonerna uppgav att de var mest på sin vakt var när de rörde sig ensamma utomhus eller använde kollektiva färdmedel sent på kvällen eller på natten. Också rädslan för att utsättas för våld i arbetssituationer hade ökat bland kvinnorna. Däremot var det endast ett fåtal som var rädda för att utsättas för våld inom den egna familjekretsen.

Under de senaste åren har våldtäktsfall fått stor publicitet och frågan om straffens längd har diskuterats i offentligheten. En fråga om de straff som utmätts för våldtäkt har ingått i de studier som utfördes åren 1998, 2004 och 2008. Både kvinnor och män är eniga om att straffen är alltför lindriga. Ytterst få anser att de är lagom stränga och nästan ingen anser att de är alltför stränga.

Jämställdhetssituationen – nuläge och utvecklingstrender

Resultaten visar på en gradvis utveckling i riktning mot ökad jämställdhet i samhället. I vissa avseenden går utvecklingen dock i motsatt riktning. Till exempel verkar det ha blivit vanligare att kvinnor utsätts för sexuella trakasserier, och högt utbildade kvinnor uppger allt oftare att de upplever att deras könstillhörighet är dem till förfång på arbetsplatsen.

I många familjer verkar man följa en mycket traditionell fördelning av ansvaret för hemarbetet i mors respektive fars ansvarsområden. När det gäller vissa typer av hemarbete har man delat på ansvaret, men någon ökning i fråga om den utsträckning i vilken pappan har huvudansvaret för uppgiften verkar inte ha skett. Kvinnor och män är ense om att männen bör delta mer i vården och uppfostran av barnen.

Enligt männen är det i dagens läge lättare för kvinnor än för män att vägra arbeta övertid eller att stanna hemma och sköta barnen när de är sjuka. Det verkar också som om man på arbetsplatserna inte alltid skulle ställa sig positivt till manliga anställdas långa familjeledigheter. Detta gäller speciellt inom den privata sektorn, även om inställningen där har blivit positivare sedan 2001. När det gäller arbetsgivarnas kostnader för familjeledigheter anser allt fler att kostnaderna bör fördelas jämnare mellan kvinnodominerade och mansdominerade branscher.

Bilaga: Intervjublankett och enkla frekvensfördelningar

Jämställdhetsbarometern 2008¹

För att jag inte ska fråga om sådant som inte hör till Er livssituation ställer jag först några frågor om bakgrundsuppgifter.

HE1 Har Ni en arbetsplats?

(Också företag och t.ex. jordbruk är arbetsplatser. När det gäller sådana löntagare som inte för närvarande jobbar, anger existerande anställningsförhållande att det finns en arbetsplats.)

	K %	M %
1 Ja	58	62
2 Nej	42	38

Personer med ett arbete:

HE2 Är Ni:

	K %	M %
1 löntagare	91	82
2 företagare eller yrkesutövare	9	18
3 eller arbetar Ni utan lön i ett företag eller på en gård som tillhör en familjemedlem?	0	0

Löntagare:

HE3A Är Ni:

	K %	M %
1 i chefsställning eller har Ni ledande uppgifter	12	13
2 högre tjänsteman (inga underlydande)	16	22
3 lägre tjänsteman	26	12
4 eller arbetstagare?	47	53

Personer i chefsställning:

HE3B Hur många underlydande har Ni? _____

Personer i chefsställning:

HE3C Vilken typ av underlydande har Ni mest att göra med:

	K %	M %
1 högre tjänstemän	10	22
2 lägre tjänstemän	28	28
3 arbetstagare?	62	50

¹Den här blanketten har inte använts i sin konkreta form vid intervjuerna, utan som hjälp vid programmeringen. Anvisningarna för programmeringen och för intervjuaren är kursiverade.

Jämställdhetsbarometer 2008

Löntagare:

HE4 Arbetar Ni:

	K %	M %
1 heltid	84	92
2 eller deltid?	16	8

Löntagare:

HE5 Är Ert anställningsförhållande:

	K %	M %
1 fortlöpande (i kraft tills vidare)	82	92
2 en visstidsanställning eller en tillfällig anställning?	18	8

Företagare och yrkesutövare:

HE6 Har Ni avlönad arbetskraft?

	K %	M %
1 Ja	28	39
2 Nej	72	61

Personer med ett arbete:

HE7 Är förvärvsarbete, yrkesutövande eller företagande Er huvudsakliga verksamhet för tillfället?

(Den verksamhet som man använder mest tid för eller som ger mest inkomster är huvudsaklig verksamhet.)

	K %	M %
1 Ja --> KO0	92	97
2 Nej	8	3

HES

Personer utan arbete:

Vad gör Ni i huvudsak?

Personer som inte är heltidsanställda:

Vad annat gör Ni i huvudsak? (Välj det viktigaste alternativet.)

	K %	M %
1 Studerande, skolelev	31	37
2 Beväring eller i civiltjänst	0	2
3 Arbetslös eller permitterad	9	11
4 Pensionerad, långtidssjuk eller arbetsförmögen	44	48
5 På moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledighet	5	0
6 Ni sköter Era barn och får hemvårdsstöd	5	0
7 Annat	6	2

Nu följer några frågor om Ert hushåll. Med hushåll menar jag de personer som bor tillsammans och äter eller på annat sätt använder sina inkomster gemensamt.

KO0 Bor Ni numera:

	K %	M %
1 i Era föräldrars (adoptivföräldrars, mor-/farföräldrars el.dyl.) hushåll utan egen familj eller	7	12
2 i eget hushåll?	93	88

Personer som bor i eget hushåll:

KO1 Nu ställer jag några frågor om Ert civilstånd. Är Ni för tillfället:

	K %	M %
1 ogift	15	19
2 sambo	16	19
3 gift eller lever Ni i registrerat partnerskap	54	56
4 fränskild eller separerad	10	5
5 änka/änkling?	5	1

Gifta eller sambor:

KO2 Bor Ni tillsammans med Er maka/make/sambo i ett gemensamt hushåll minst två tredjedelar av tiden?

	K %	M %
1 Ja (t.ex. maka/make/sambo bor högst 2 dagar i veckan på en annan ort)	98	99
2 Nej (maka/make/sambo bor minst 3 dagar i veckan på en annan ort)	2	1

Är särboende mer än en tredjedel av tiden:

KO3 Vem av makarna/samborna bor stadigvarande eller mer stadigvarande i det gemensamma hushållet?

	K %	M %
1 Jag	84	0
2 Min maka/make/sambo	7	100
KIS	9	0

Personer som bor stadigvarande i ett eget hushåll:

Nu följer frågor om barn under 18 år.

Personer som bor stadigvarande i ett eget hushåll:

KO4 Bor det för närvarande i Ert hushåll stadigvarande barn under 18 år?

Era eller Er makes/makas/sambos eller någonderas barn eller barnbarn, adopterade el. dyl. barn.

Minst hälften av tiden.

	K %	M %
1 Ja	33	29
2 Nej	67	71

Personer som bor stadigvarande i ett eget hushåll, barn under 18 år stadigvarande i hushållet.

KO5 Hur gamla är dessa barn? Nämn de här barnens åldrar från den yngsta till den äldsta

Personer som bor stadigvarande i ett eget hushåll:

KO6 Bor det för närvarande i Ert hushåll en del av tiden barn under 18 år?

Er och Er makas/makes/sambos gemensamma eller någons barn eller barnbarn, adopterade el. dyl. barn, mindre än hälften, men minst omkring en tredjedel av tiden.

En del av tiden=mindre än hälften, men minst omkring en tredjedel av tiden.

Om barnet bor regelbundet i hushållet under två hela veckoslutsdygn, är han/hon bosatt i hushållet.

	K %	M %
1 Ja	1	3
2 Nej	99	97

Personer som bor i ett eget hushåll:

KO7

Personer som bor stadigvarande i ett eget hushåll:

Har Ni barn som är yngre än 18 år och som inte bor i Ert hushåll ens en tredjedel av tiden, men i vars underhåll Ni deltar?

Personer som bor mindre stadigvarande tillsammans med sin maka/make/sambo i ett gemensamt hushåll:

Har Ni barn under 18 år?

	K %	M %
1 Ja	1	4
2 Nej	99	96

Barn under 18 år som bor i ett annat hushåll:

KO8 Hur ofta träffar Ni de här barnen:

(Om det finns flera barn och svarspersonen inte träffar alla lika ofta, välj enligt det yngsta barnet.)

	K %	M %
1 nästan dagligen	0	8
2 ungefär varje vecka	24	46
3 ungefär en gång i månaden	32	33
4 några gånger om året	12	9
5 mer sällan eller aldrig?	32	3

I följande frågor ber jag Er bedöma de finländska männens och kvinnornas ställning i allmänhet.

YL1

Om man rent allmänt bedömer de finländska männens och kvinnornas ställning **nuförtiden**, vilket av följande fem påståenden motsvarar bäst Ert eget synsätt:

	K %	M %
1 männen har i genomsnitt en klart bättre ställning i samhället än kvinnorna	16	6
2 männen har i genomsnitt en något bättre ställning i samhället än kvinnorna	68	55
3 kvinnorna har i genomsnitt en klart bättre ställning än männen	0	1
4 kvinnorna har i genomsnitt en något bättre ställning än männen_	0	3
5 män och kvinnor är jämställda?	15	36

YL2

Bedömer Ni att jämställdheten eller ojämsställdheten kommer att öka eller kommer situationen att förbli oförändrad **under de följande tio åren**:

	K %	M %
1 jämställdheten ökar	49	51
2 ojämsställdheten ökar	5	6
3 situationen förblir oförändrad?	45	42
KIS.....	1	0

YL3 Nu följer en serie påståenden om finländska mäns och kvinnors situation i allmänhet.

Vad anser Ni om följande påståenden:

		instämmer helt	instämmer nästan helt	nästan helt av annan åsikt	helt av annan åsikt	KIS
A Aktivare kvinnligt deltagande i politiken är en förutsättning för en breddning av den politiska sakkunskapen?	K %	56	38	4	1	2
	M %	39	47	11	2	1
B Företagen och näringslivet skulle ha nytta av att det fanns fler kvinnor på ledande poster?	K %	48	38	10	2	2
	M %	29	43	21	3	3
C Social- och hälsovården borde ha flera manliga anställda?	K %	45	34	14	4	2
	M %	33	38	20	6	3
D Kvinnor har lika goda möjligheter i arbetslivet som män?	K %	11	23	51	16	0
	M %	25	31	35	8	1
E Och vad anser Ni om påståendet: En gift kvinna har rätt att förvärvsarbeta, oavsett hurdan familjesituation hon har?	K %	81	13	4	1	1
	M %	78	15	5	2	0
F Mannen har huvudansvaret för familjens försörjning?	K %	6	15	39	40	0
	M %	15	23	32	29	1
G Det är helt rätt att den av makarna som har lägre lön får göra en större del av hushållsarbetet?	K %	3	6	23	69	0
	M %	3	9	33	54	1
H Männen bör delta mer i vården och uppfostran av barnen?	K %	56	34	6	1	3
	M %	57	33	5	2	2

Jämställdhetsbarometer 2008

		instämmer mer helt	instämmer nästan helt	nästan helt av annan åsikt	helt av annan åsikt	KIS
I Arbetsplatserna gör alldeles tillräckligt för att uppmuntra manliga arbetstagare att ta ut vårdledighet för vård av barn?	K %	10	16	40	18	16
	M %	11	17	35	22	14
J Arbetsmarknadsorganisationerna borde arbeta aktivare för att undanröja oöförliga löneskillnader mellan män och kvinnor?	K %	77	17	3	1	3
	M %	59	31	6	2	2
K Arbetsgivarnas kostnader för familjeledigheterna borde delas jämnare mellan kvinnodominerade och mansdominerade branscher?	K %	64	27	2	1	7
	M %	49	39	6	1	5
L Männen drar också nytta av att jämställdheten mellan könen ökar?	K %	57	32	6	1	3
	M %	48	37	9	3	3
M Jämställdhetsplanerna på arbetsplatserna är inte till nytta för främjandet av kvinnornas och männens jämställdhet?	K %	4	20	40	24	12
	M %	9	22	42	20	7
N Utomhusreklam som avbildar nästan nakna människokroppar bör begränsas?	K %	51	26	15	5	3
	M %	27	29	26	16	2
O De småflickskläder som finns i handeln är alltför sexiga?	K %	51	34	8	4	4
	M %	31	38	15	5	11
P Kommersiella informationskanaler, bland annat TV, internet, reklamer och annan underhållning har alltför stort inflytande på barns och ungdomars uppfattningar om sexualiteten?	K %	62	32	4	1	1
	M %	48	38	8	4	2

Löntagare i huvud- och bisyssla:

Vi har nu gått igenom alla påståenden. Följande frågor gäller Era erfarenheter av arbetslivet.

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY1 Förverkligas jämställdheten mellan könen på Er arbetsplats:

	K %	M %
1 mycket bra	19	34
2 ganska bra	41	37
3 medelmåttigt	18	14
4 ganska dåligt	8	4
5 mycket dåligt?	2	2
FRÅGAN ÄR INTE TILLÄMPLIG	12	10

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY2 Arbetar Ni inom:

	K %	M %
1 den statliga sektorn	10	13
2 den kommunala sektorn (kommuner, samkommuner o.dyl.)	39	15
3 eller inom den privata sektorn?	51	73

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY3 Är kvinnorna eller männen på Er arbetsplats i klar majoritet?

Med en klar majoritet avses en majoritet av minst två tredjedelar.

	K %	M %
1 Kvinnorna har en klar majoritet	69	19
2 Männen har en klar majoritet	13	56
3 Ingetdera könet har en klar majoritet	17	25
KIS	1	0

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY4A Är Er könstillhörighet till förfång i Ert **nuvarande** arbete med avseende på:

		mycket	i viss mån	inte alls	KIS
A lönesättningen?	K %	8	26	64	2
	M %	0	3	96	1
B tillgången till anställningsförmåner (t.ex. tjänstebil, telefoner)?	K %	2	8	88	2
	M %	0	2	97	1
C tillgången till utbildningsmöjligheter (som betalas av arbetsgivaren)?	K %	1	6	91	2
	M %	1	3	96	1
D tillgången till information (t.ex. ändringar i arbetet)?	K %	2	10	87	1
	M %	1	2	97	1
E fördelningen av arbetsbördan (t.ex. kvinnor/män kommer lättare undan)?	K %	5	20	73	2
	M %	2	8	90	0
F karriärmöjligheterna?	K %	5	23	70	2
	M %	1	5	93	1
G anställningens fortbestånd (t.ex. snuttjobb eller visstidsanställning)?	K %	2	6	90	2
	M %	0	2	98	0
H bedömningen av arbetsresultaten?	K %	1	16	80	2
	M %	1	4	95	0
I värdesättningen av yrkeskunnandet?	K %	6	25	69	1
	M %	1	6	92	1
J arbetets självständighet?	K %	1	8	90	1
	M %	0	2	97	0

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY4B Har Ni under de **senaste fem åren** begärt löneförhöjning?

(Begärt av sin chef, förtroendemannen el.dyl., gäller olika icke-automatiska förhöjningar, t.ex. personliga tillägg.)

	K %	M %
1 Ja	41	50
2 Nej	59	50

Löntagare i huvud- och bisyssla:

TY4C Har Er chef eller någon annan person i chefsställning

uppmuntrat Er att söka mer krävande arbetsuppgifter **under de senaste fem åren?**

	K %	M %
1 Ja	40	41
2 Nej	59	59
KIS	1	0

Företagare och yrkesutövare i huvud- och bisyssla:

Nu följer frågor om Era erfarenheter av arbetslivet.

Företagare och yrkesutövare i huvud- och bisyssla:

TY5 Förverkligas jämställdheten mellan könen enligt Era erfarenheter när Ni verkar inom Ert yrkesområde eller som företagare:

	K %	M %
1 mycket bra	22	34
2 ganska bra	44	40
3 medelmåttligt	21	14
4 ganska dåligt	9	2
5 mycket dåligt?	0	0
FRÅGAN ÄR INTE TILLÄMPLIG	2	12
KIS	2	0

Företagare och yrkesutövare i huvud- och bisyssla:

TY6 Är Er könstillhörighet till förfång i Ert **nuvarande** arbete med avseende på:

		mycket	i viss mån	inte alls	KIS
A värdesättningen av yrkeskunnandet?	K %	9	25	66	0
	M %	3	8	86	2
B den ekonomiska utkomsten?	K %	5	20	72	2
	M %	1	6	91	2
C skapandet av kundkontakter?	K %	2	29	68	0
	M %	0	4	94	2
D samarbetet med kunderna?	K %	2	15	82	0
	M %	0	4	94	2
E samarbetet med andra företagare?	K %	2	15	82	0
	M %	0	5	93	2
<i>underlydande:</i> F samarbetet med underlydande?	K %	0	16	84	0
	M %	0	7	93	0
G karriärmöjligheterna och självutvecklingen?	K %	5	19	77	0
	M %	0	7	89	3
H mottagandet av samhällsstöd för företagsverksamhet?	K %	2	16	74	7
	M %	0	5	90	5

Heltidsstuderande och skolelever:

Nu ställer jag frågor om Er erfarenheter av Er **nuvarande** skol- eller studieomgivning.

Heltidsstuderande och skolelever:

TY7 Förverkligas jämställdheten mellan könen vid Er läroanstalt:	K %	M %
1 mycket bra	40	50
2 ganska bra	40	38
3 medelmåttligt	9	7
4 ganska dåligt	6	4
5 mycket dåligt?	1	1
FRÅGAN ÄR INTE TILLÄMPLIG	2	0
KIS	2	0

Heltidsstuderande och skolelever:

TY8 Är följande omständigheter till förfång i Era studier:

På den elektroniska blanketten är 'det motsatta könet' detsamma som 'pojkar eller män', om svarspersonen är en kvinna, och 'flickor och kvinnor' om svarspersonen är en man, ifråga om 'samma kön' är det tvärtom.

Är följande omständigheter till förfång i Era studier:		mycket	i viss mån	inte alls	KIS
A läromaterialet ger alltför mycket utrymme åt det motsatta könets livsvärld eller erfarenhetsområde?	K %	1	10	89	1
	M %	2	7	92	0
B vissa lärares val av undervisningsinnehåll grundar sig i alltför hög grad på det motsatta könets livsvärld eller erfarenhetsområde?	K %	1	14	84	1
	M %	1	13	86	0
C personer av det motsatta könet får intressantare uppgifter?	K %	1	13	85	1
	M %	3	6	91	0
D personer av det motsatta könet får de bästa arbetsredskapen?	K %	1	9	89	1
	M %	1	7	92	0
E vissa lärare är positivare i sin bedömning av prestationer som utförs av personer av det motsatta könet än i sin bedömning av prestationer utförda av personer av samma kön?	K %	3	35	60	2
	M %	7	36	57	0
F när man ska diskutera eller svara på frågor är det företrädarna för det motsatta könet som oavbrutet gör sig hörda?	K %	7	23	70	1
	M %	5	33	62	0

Löntagare i huvud- och bisyssla:

Här ställer jag frågor om förenande av arbete och familjeliv.

Löntagare i huvud- och bisyssla:

PE1 Är det allmänt taget svårt på Er arbetsplats:

		inte alls svårt	ganska svårt	mycket svårt	GÄLLER INTE MIN ARBETS- PLATS	KIS
A för småbarnsmammor att vägra arbeta övertid av familjeskäl?	K %	52	30	6	8	4
	M %	55	18	2	22	3
B för småbarnspappor att vägra arbeta övertid av familjeskäl?	K %	45	21	4	24	6
	M %	62	26	3	7	2
C för kvinnor att stanna hemma för att ta hand om barn (under 10 år) som insjuknat akut?	K %	67	25	4	2	2
	M %	69	11	2	17	2
D för män att stanna hemma för att ta hand om barn (under 10 år) som insjuknat akut?	K %	50	23	4	19	4
	M %	70	17	6	4	2

Löntagare i huvud- och bisyssla, i hushåll med barn under 12 år:

PE2 Har Ni själv stannat hemma **under de senaste två åren** för att ta hand om barn som insjuknat akut:

	K %	M %
1 inte alls	22	36
2 högst några gånger	54	43
3 ett stort antal gånger?	21	16
BARNEN HAR INTE VARIT SJUKA	3	5

Löntagare i huvud- och bisyssla:

PE3 Nu följer frågor om arbetsgivarens inställning till användningen av familjeledigheter.

Med familjeledigheter avses ledigheter som gör det möjligt för föräldrarna att ta ledigt från arbetet under en begränsad tid eller att välja kortare arbetstid för att kunna ta hand om barnen.

		inte alls svårt	ganska svårt	mycket svårt	GÄLLER INTE MIN ARBETS- PLATS	KIS
Är det svårt:						
A för kvinnor att hålla moderskaps- eller föräldraledighet för kortare tid än ett år?	K %	84	8	3	2	3
	M %	67	9	1	17	6
B för män att hålla faderskapsledighet i tre veckor?	K %	64	12	2	18	5
	M %	78	11	4	3	4
C för män att hålla föräldraledighet som kan räcka mellan en till sju månader?	K %	40	24	9	18	8
	M %	41	34	11	3	11
D för kvinnor att hålla vårdledighet tills barnet fyller 3 år?	K %	73	16	6	2	3
	M %	54	17	4	17	8
E för män att hålla vårdledigheter tills barnet fyller 3 år?	K %	38	23	12	19	9
	M %	34	31	18	5	12
F för kvinnor att hålla partiell vårdledighet, dvs. förkorta arbetstiden, vilket är möjligt till utgången av barnets andra skolår?	K %	53	25	12	3	7
	M %	39	24	9	16	13
G för män att hålla partiell vårdledighet, dvs. förkorta arbetstiden, vilket är möjligt till utgången av barnets andra skolår?	K %	33	25	14	19	9
	M %	33	27	20	4	15

Löntagare i bi- och huvudsyssla, som har barn under 18 år som bor i hushållet eller i ett annat hushåll.

Var inte på familjeledighet under intervjutidpunkten:

PE4A Har Ni själv varit på moderskaps-, faderskaps- eller föräldraledigheter under de senaste fem åren?

	K %	M %
1 Ja	37	38
2 Nej	63	62

Löntagare i bi- och huvudsyssla, som har barn under 18 år som bor i hushållet eller i ett annat hushåll.

Var inte på familjeledighet under intervjutidpunkten:

PE4B Har Ni själv varit på partiell vårdledighet under de senaste fem åren?

	K %	M %
1 Ja	14	5
2 Nej	86	95

Löntagare i bi- och huvudsyssla, som har barn under 18 år som bor i hushållet eller i ett annat hushåll.

Var inte på familjeledighet under intervjutidpunkten:

PE4C Har Ni själv varit på vårdledighet på heltid under de senaste fem åren?

	K %	M %
1 Ja	27	4
2 Nej	73	96

Icke löntagare, som stadigvarande bor med sin maka/make/sambo eller mer stadigvarande än makan/maken/sambon i ett gemensamt hushåll eller som har barn under 18 år som bor stadigvarande eller en del av tiden i hushållet:

Nu följer frågor om förenande av familjeliv och andra livssektorer.

Barn under 18 år som bor stadigvarande eller en del av tiden i hushållet:

PE5 Har Ni av familjeskäl svårt att:

		inte alls svårt	ganska svårt	mycket svårt	GÄLLER INTE MIN ARBETS- PLATS	KIS
<i>förvärsarbete som huvudsaklig verksamhet</i>						
A vid behov arbeta sent eller under veckoslut? (Avser arbete som utförs utanför normal arbetstid.)	K %	46	31	18	5	1
	M %	56	29	12	3	0
B studera? (Alla slags studier.)	K %	45	28	17	10	0
	M %	57	21	8	15	0
C göra en tjänsteresa eller delta i en kurs med övernattnig?	K %	49	27	22	2	0
	M %	64	28	6	2	0

Svarspersoner som bor stadigvarande tillsammans med sin maka/make/sambo i ett gemensamt hushåll eller mer stadigvarande än makan/maken/sambon:

PE6 Är Er maka/make/sambo för lite hemma?

	K %	M %
1 Ja	19	5
2 Nej	81	95

Makan/maken/sambon för lite hemma:

PE7 Är Er maka/make/sambo för mycket borta hemifrån:	K %	M %
1 mest på grund av arbetet och resor i anslutning till det	84	81
2 mest på grund av fritidsintressen (inkl. deltagande i organisationsliv)?	10	8
AV ANDRA ORSAKER	6	12

Följande frågor gäller fördelningen av hemarbetet i **Ert hushåll**. Om eventuell hjälp till personer i andra hushåll frågas senare

Svarspersoner som bor tillsammans med sin maka/make/sambo i ett gemensamt hushåll, barn under 18 år stadigvarande i hushållet:

PE8 Vem i Ert hushåll hade **förra hösten oftast ansvaret** för följande hemarbeten:

		mam- ma	pappa	båda föräldrarna i lika hög grad	barnet/ barnen	någon annan hushålls- medlem	INTE TILLÄMPLIG
A matlagningen på vardagar? (Också uppvärmning av halvfabrikat eller färdigmat.)	K %	70	8	21	0	0	0
	M %	54	21	24	0	0	1
B diskningen?	K %	47	8	42	2	0	0
	M %	37	12	43	5	0	2
C klädtvätten?	K %	85	2	13	0	0	0
	M %	80	3	17	1	0	0
D strykningen?	K %	72	9	12	0	0	8
	M %	74	5	15	1	0	6
E städningen av bostaden?	K %	55	3	41	0	1	0
	M %	40	6	52	2	0	1
F dagligvaruinköp?	K %	41	13	46	0	0	0
	M %	32	26	42	0	0	0
G skjutsandet och hämtandet av barnen till och från daghem eller skola?	K %	24	12	29	6	0	29
	M %	17	20	28	8	0	27
H skjutsandet och hämtandet av barnen till och från fritidsaktiviteter?	K %	28	23	24	2	0	23
	M %	10	32	39	3	0	16
I kontakten med daghemmet eller skolan? (T.ex. deltagande i föräldramöten.)	K %	55	2	30	0	0	12
	M %	46	4	39	1	0	10
7-17-åriga barn i hushållet: J läxläsningshjälp?	K %	46	3	37	7	0	7
	M %	28	12	50	6	0	4
K umgänget med barnen?	K %	21	1	70	1	0	6
	M %	15	7	72	1	0	5
<i>under 7-åriga barn i hushållet:</i>							
L barnens vård? (Tvätta, klä på och mata barnen)	K %	46	1	51	0	0	2
	M %	33	6	58	0	0	3
M skötseln av sällskapsdjur? .	K %	17	9	17	4	0	53
	M %	11	8	21	5	0	55
N underhållet av fordon?	K %	2	85	12	0	0	1
	M %	1	94	4	1	0	1
O andra underhålls-, reparations- eller byggarbeten? (Också elektroniken i hemmet och gårdsarbetena.)	K %	2	84	10	0	0	4
	M %	2	92	5	0	1	1
P hushållets ekonomi? (Skötseln av lån, försäkringar, betalningar o.dyl.)	K %	19	28	52	0	0	0
	M %	14	40	46	0	0	0

Gifta eller samboende svarspersoner eller barn under 18 år som bor stadigvarande i hushållet:

PE9 Har Ni under den senaste tiden upplevt att Ni har för stort ansvar för hemarbetet:

	K %	M %
1 ja, ofta	14	1
2 ja, ibland	31	4
3 ja, men bara sällan	17	13
4 inte alls?	38	83

Nu ställer jag några frågor om Ert parförhållande.

Sambo eller gift:

PE11 Har Ni enligt Er mening tillräckligt med makt i familjens interna beslutsfattande:

(Med familjens interna beslutsfattande avses t.ex. beslut i frågor som gäller fördelningen av hemarbetet, barnuppfostran och hushållets ekonomi.)

	K %	M %
1 ja, i alla frågor	68	61
2 ja, i de flesta frågor	28	31
3 ja, i vissa frågor	4	6
4 så gott som aldrig?	1	2

Sambo eller gift:

PE12 Hurdant är Ert förhållande till Er nuvarande maka/make/sambo? Är det:

	K %	M %
1 mycket bra	68	69
2 ganska bra	27	24
3 tillfredsställande	4	6
4 dåligt?	0	0

Sambo eller gift:

PE13 Vilka frågor ger upphov till meningsskiljaktigheter med Er (nuvarande) maka/make/sambo:

		i stor utsträckning	i viss utsträckning	inte alls	KIS
A Ger följande frågor upphov till meningsskiljaktigheter med Er (nuvarande) maka/make/sambo: fördelning av hemarbetet:	K %	4	39	57	0
	M %	2	39	59	0
<i>under 18-åriga barn i hushållet:</i>					
B vården av barnen, ansvaret för skjutsningar och hämtningar m.m.?	K %	0	28	71	0
	M %	0	18	82	0
<i>under 10-åriga barn i hushållet:</i>					
D vem som ska stanna hemma från arbetet när barnen är sjuka?	K %	3	12	83	2
	M %	0	14	85	1
E hushållets ekonomi?	K %	2	26	72	0
	M %	1	28	71	0
F hur mycket tid används för fritidsaktiviteter? (Gäller makarnas fritidsaktiviteter)	K %	1	23	76	0
	M %	0	18	81	0

Ogifta personer som bor i eget hushåll:

Nu räknar jag upp några påståenden om familjeliv och parförhållanden och frågar om Er attityd till dem.

Ogifta personer som bor i eget hushåll:

S11 Vad anser Ni om följande påståenden:

		instämmer helt	instämmer nästan helt	nästan helt av annan åsikt	helt av annan åsikt	KIS
A Familjeliv innebär hemarbete som begränsar utrymmet för fritidsaktiviteter?	K %	14	40	23	20	2
	M %	10	37	31	21	0
B I en familj skulle det vara svårt att komma överens om ekonomin?	K %	2	19	31	41	7
	M %	1	16	39	37	7
C Ett parförhållande begränsar individens valmöjligheter?	K %	11	35	21	27	5
	M %	14	38	23	26	0

Följande fråga gäller hjälp till personer som hör till **andra hushåll**, när det inte är fråga om lönearbete.

SU1 Har Ni **under förra hösten** hjälpt personer som är **sjuka eller i dålig kondition** och som bor i ett annat hushåll, t.ex. genom att handla, skjutsa med bil eller göra hushålls- eller reparationsarbeten:

	K %	M %
1 ja, nästan dagligen	6	3
2 ungefär en gång i veckan	16	13
3 minst en gång i månaden	18	24
4 mer sällan eller aldrig?	61	60

Följande frågor gäller Era erfarenheter av hur de båda könen möts i olika vardagssammanhang.

SE1 Finns det inom något av Era livsområden representanter för det andra könet som åtminstone ibland förhåller sig nedlåtande eller nedvärderande till det Ni säger eller föreslår: *På den elektroniska blanketten är 'det motsatta könet' detsamma som 'pojkar eller män', om svarspersonen är en kvinna, och 'flickor och kvinnor' om svarspersonen är en man.*

		nej	en	några	ett flertal	GÄLLER INTE MIG	KIS
föreläsning som huvudsaklig verksamhet:	K %	59	10	18	2	10	1
	M %	75	4	11	1	10	0
studerande eller skolelev:	K %	58	10	30	2	1	0
	M %	63	8	26	1	0	1
C i organisationslivet?	K %	47	3	11	1	37	1
	M %	57	2	8	1	32	0
D inom släkten?	K %	69	10	17	2	0	1
	M %	83	5	11	1	0	0
E inom grannskapskretsen?	K %	84	4	6	0	3	2
	M %	90	2	4	1	1	2
F inom fritidsaktiviteter?	K %	86	2	6	0	5	1
	M %	88	1	6	1	4	0
G inom vänskapskretsen?	K %	76	7	15	0	0	1
	M %	81	4	14	1	0	0

Följande frågor gäller sexuella trakasserier.

Med sexuella trakasserier avses här sexuellt beteende av icke-önskat och icke-ömsesidigt slag som kan innefatta någon grad av påtryckning.

SE2 Har någon representant för det motsatta könet under de senaste två åren:

På den elektroniska blanketten är 'det motsatta könet' detsamma som 'man eller pojke', om svarspersonen är en kvinna, och 'kvinna eller flicka' om svarspersonen är en

		Ja	Nej
A kommit med osakliga kommentarer om Er kropp eller sexualitet?	K %	21	79
	M %	7	93
B gett sexuella inviter i osakliga sammanhang?	K %	11	89
	M %	6	94
C berättat tvetydiga vitsar och kommit med fräcka anspelningar som Ni upplevt som kränkande?	K %	25	75
	M %	5	95
D gjort fysiska närmanden mot Er på ett icke önskvärt sätt?	K %	15	85
	M %	6	94

Om SE2A=ja:

SE3A Vem eller vilka har kommit med osakliga kommentarer om Er kropp eller sexualitet?

Om SE2B= ja:

SE3B Vem eller vilka har gett Er sexuella inviter i osakliga sammanhang?

Om SE2C= ja:

SE3C Vem eller vilka har berättat tvetydiga vitsar och kommit med fräcka anspelningar som Ni har upplevt som kränkande?

Om SE2D= ja:

SE3D Vem eller vilka har gjort fysiska närmanden mot Er?

SE3A-SE3D alternativ:

(Läs upp svarsalternativen nedan bara en gång, om det inte finns behov av att upprepa dem.)

1 en arbetskamrat	5B en elev	10 en person inom vänskapskretsen
2 Er chef	6 en familjemedlem	11 någon annan bekant
3 en kund	7 någon annan släkting	12 en obekant
4 en studiekamrat	8 ex-maken/ partnern	13 någon annan
5A en lärare	9 en granne	

SE6 Har någon person av samma kön under de senaste två åren utsatt Er för något av det uppräknade?

	K %	M %
1 Ja	3	3
2 Nej	97	97

SE4 Är de domar som nuförtiden ges för våldtäkt enligt Er mening:

	K %	M %
1 för stränga	0	0
2 lämpliga	6	7
3 för lindriga?	90	90
KIS	4	3

SE5A Godkänner Ni att kvinnor köper sex av prostituerade?

	K %	M %
1 Ja	32	59
2 Nej	63	37
KIS	5	5

SE5B Godkänner Ni att män köper sex av prostituerade?

	K %	M %
1 Ja	32	60
2 Nej	64	37
KIS	4	3

Jag har ännu en fråga om hur trygga eller otrygga olika livsområden upplevs vara.

VA1 Är Ni rädd för våld eller på Er vakt mot att utsättas för våld:

		ofta	åtminstone ibland	mycket sällan	aldrig	GÅLLER INTE MIG
A när Ni rör Er ensam utomhus på kvällar och nätter?	K %	9	33	29	22	7
	M %	2	14	30	52	1
B när Ni använder kollektiva färdmedel på kvällar och nätter?	K %	4	18	20	28	30
	M %	1	8	17	55	19
C i arbetssituationer?	K %	1	11	14	73	1
	M %	1	4	8	86	1
D i familjekretsen?	K %	0	0	2	95	2
	M %	0	1	3	94	2

<i>Om svarspersonen är rädd utomhus eller i kollektiva färdmedel på kvällar ofta eller åtminstone ibland:</i>		Ja	Nej
VA2A Har Ni varit tvungen att dra ned på Era kvällsaktiviteter för att Ni är rädd eller på Er vakt?	K %	24	76
	M %	8	92
VA2B Har Ni använt taxi på kvällar och nätter för att Ni är rädd eller på Er vakt?	K %	59	41
	M %	28	72

LO1 Till slut några frågor om Er uppskattning av situationen då Finland nu har en kvinnlig president.

		mycket viktigt	ganska viktigt	ganska oviktigt	mer till skada	KIS
A Hur viktigt tycker Ni att det är med en kvinnlig president med tanke på jämställdheten mellan könen i Finland?	K %	33	47	18	1	1
	M %	20	44	33	3	1
A Hur viktigt tycker Ni att det är med en kvinnlig president med tanke på jämställdheten i ett bredare internationellt perspektiv?	K %	31	52	15	1	1
	M %	20	49	28	1	1

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA ISSN 1236-2050 (painettu)
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS PUBLIKATIONER ISSN 1797-9854 (verkkojulkaisu)
PUBLICATIONS OF THE MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH

- 2009: 1 Tarja Nieminen. Jämställdhetsbarometer 2008.
ISBN 978-952-00-2750-6 (inh.)
ISBN 978-952-00-2751-3 (PDF)
- 2 Tarja Nieminen. Gender Equality Barometer 2008
ISBN 978-952-00-2752-0 (pb)
ISBN 978-952-00-2753-7 (PDF)